

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

**RENATA DUH
MENTOR: doc. dr. DAMIJAN GUŠTIN**

IZKRCANJE NA SICILIJO LETA 1943

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2003

KAZALO

1. UVOD	5
2. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA	6
2.1 OPREDELITEV PREDMETA PREUČEVANJA	6
2.2 CILJI PREUČEVANJA	6
2.3 HIPOTEZE	6
2.4 UPORABLJENA METODOLOGIJA	7
2.5 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	7
3. ZAVEZNIŠKA STRATEGIJA V SREDOZEMLJU	10
4. ZAVEZNIŠKE PRIPRAVE NA OPERACIJO <i>HUSKY</i>	14
4.1 NAČRTOVANJE OPERACIJE	15
4.1.1 <i>Karakteristične značilnosti Sicilije</i>	15
4.1.2 <i>Evolucija načrta Husky</i>	17
4.2 NAČRT OPERACIJE <i>HUSKY</i>	21
4.3 NALOGE MORNARICE	23
4.4 NALOGE KOPENSKE VOJSKE	25
4.5 NALOGE LETALSTVA	28
4.6 KONČNE PRIPRAVE	29
5. OBRAMBA SICILIJE	31
5.1 OBRAMBNA STRATEGIJA ITALIJE IN NEMČIJE	32
5.2 KOPENSKA VOJSKA	35
5.3 MORNARICA	36
5.4 LETALSTVO	37
6. IZVEDBA OPERACIJE <i>HUSKY</i>	38

6.1 UVODNE OPERACIJE	38
6.2 ZRAČNI IN POMORSKI DESANT	39
6.2.1 Zračni desant	39
6.2.2 Pomorski desant	41
6.2.3 Odziv italijanske in nemške vojske	42
6.3 ZAVEZNIŠKO PRODIRANJE PROTI CATANII IN PALERMU	44
6.3.1 Nasprotnikova obramba	44
6.3.2 Problem zaveznikov – kako nadaljevati?	45
6.3.3 Napredovanje 8. armade	46
6.3.4 Napredovanje 7. armade	49
7. ZAKLJUČNE OPERACIJE	51
7.1 PADEC FAŠISTIČNEGA REŽIMA	51
7.2 ZAKLJUČNE OPERACIJE 7. IN 8. ARMADE	52
7.3 EVAKUACIJA NEMŠKIH IN ITALIJANSKIH SIL	54
8. VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN ZAKLJUČEK	57
8.1 VERIFIKACIJA HIPOTEZ	57
8.2 ZAKLJUČEK	60
9. VIRI IN LITERATURA	65
9.1 VIRI	65
9.2 LITERATURA	66
9.3 SLOVARJI, ENCIKLOPEDIJE IN LEKSIKONI	66
9.4 INTERNETNI VIRI	66

Kazalo tabel

Tabela 1: Operativni skupini in poveljniki	14
Tabela 2: Zavezniške izgube v operaciji <i>Husky</i> (10. julij–17. avgust 1943)	62

Kazalo skic

Skica 1: Otok Sicilija	15
Skica 2: Prvi načrt za desant na Sicilijo	18
Skica 3: Načrt operacije <i>Husky</i>	23
Skica 4: Obramba otoka	35
Skica 5: Zavezniško napredovanje	45
Skica 6: Končni prodor proti Messini	51
Skica 7: Poti trajektov, določene za nemško evakuacijo	55

1. UVOD

Zavezniško izkrcanje na Siciliji julija 1943 velja za eno pomembnejših desantnih operacij v drugi svetovni vojni in predstavlja uvod v padec italijanskega fašizma in začetek konca Hitlerjeve »evropske trdnjave«. To je bila operacija, ki je naznanjala začetek boja za Evropo. Položila je temelje in začrtala splošno smer za odločilne bitke, ki so sledile v letu 1944. Predstavljala je tudi prvi pravi »test« vojaške združljivosti Velike Britanije in Združenih držav Amerike, ki sta imeli glede vodenja vojne različne poglede.

Čeprav je naslov diplomskega dela Izkrcanje na Siciliji, bom v nalogi opisala celotno pomorsko desantno operacijo in ne le ene izmed njenih faz, to je izkrcanje. Pomorskodesantna operacija je napadalna operacija pomorskih, mornariškodesantnih, letalskih in kopenskih sil z morja in zraka. Njen uspeh je odvisen od pomorske premoči, obvladovanja zračnega prostora in elementa presenečenja. Od ostalih načinov vojskovanja se loči po treh bistvenih zahtevah: hitrem zbiranju vojaških enot v ciljnem prostoru, enotnosti in neprekinjenosti poveljevanja med prenosom bojev z morja na kopno med mornariškim poveljstvom in poveljstvom izkrcevalnih sil ter čim manjši izpostavljenosti sil ob izkrcanju.

Operacijo *Husky* – kot so poimenovali zavezniško izkrcanje na Siciliji – so dogodki v Normandiji popolnoma zasenčili, zato sem se odločila, da to pomembno operacijo preučim v svojem diplomskem delu. Kljub številni literaturi o drugi svetovni vojni pa je o njej malo napisanega. To so skopi podatki, ki le na kratko opisujejo operacijo.

Julija 1943 so zavezniki za osemindeset dni posvetili svojo pozornost otoku Sicilija. To obdobje v mojem diplomskem delu predstavlja glavni del. Prikazala bom, kako so si zavezniki zamislili celotno operacijo, jo načrtovali in izpeljali ter kako je nemškim in italijanskim silam uspelo spremeniti operacijo iz velikega zmagoslavja, kar bi morala biti, v grenko zmago zavezniških sil.

2. METODOLOŠKI OKVIR DIPLOMSKEGA DELA

2.1 Opredelitev predmeta preučevanja

Predmet preučevanja v diplomski nalogi bo zavezniško izkrcanje na Siciliji julija 1943. V nalogi bom analizirala ključne politične in vojaške dejavnike, ki so pripeljali do izkrcanja na Siciliji, zavezniške priprave in izvedbo operacije. Z analizo se bom osredotočila tudi na zavezniške odločitve med operacijo, ki so bistveno vplivale na zadnjo fazo. V nalogi bom podala vpogled tudi v priprave sil *Osi* za obrambo otoka. Na koncu bom zaokrožila z razmislekom o uspešnosti celotne operacije.

2.2 Cilji preučevanja

Uvodna analiza bo namenjena razpravam med Veliko Britanijo in Združenimi državami Amerike glede skupne zavezniške strategije v Evropi za leto 1943. Glavni problem, ki so ga morali zavezniki rešiti, je bil, na kakšen način naj bi porazili sile *Osi*. Predstavila bom argumente za in proti nadaljevanju operacij v Sredozemlju ter sprejeti kompromis glede otoka Sicilija kot naslednjega zavezniškega cilja v Sredozemlju.

V osrednjem delu naloge bom predstavila priprave zaveznikov za izkrcanje na Siciliji, kjer bo poudarek na načrtovanju same operacije. Evolucija načrta bo prikazala, kako težka je bila naloga za pripravo sprejemljivega načrta, saj je moral biti usklajen z zahtevami kopenske vojske, letalstva in mornarice. Sledil bo opis nalog kopenske vojske, mornarice in letalstva, predstavila pa bom tudi obrambo Sicilije ter obrambno strategijo.

V nadaljevanju bom opisala izvedbo operacije. Predstavila bom najpomembnejše odločitve zaveznikov, ki so bistveno vplivale na potek operacij na Siciliji.

2.3 Hipoteze

H1: Pobudnik zavezniške invazije na Sicilijo je bilo britansko vodstvo, ki se je zaradi državnih interesov oklepalo t.i. sredozemske strategije, načrtovanje samo pa je moralo upoštevati tudi interese in poglede vodstva ZDA.

H2: Načrt operacije Husky ni natančno opredeljeval nalog in poteka operacij britanske in ameriške armade po izkrcaju, zato so se operacije na Siciliji zamaknile za nekaj tednov, v katerih so nasprotniki lahko organizirali močno obrambo.

H3: Nemške in italijanske enote so uspešno izpeljale evakuacijo na celinsko Italijo, s čimer so sile Osi postale moralni zmagovalec – kljub vojaški zmagi zaveznikov.

2.4 Uporabljen metodologija

Pri preučevanju zastavljenega problema sem uporabila več metod:

- analizo vsebine virov
- deskriptivno metodo
- primerjalno metodo.

2.5 Opredelitev temeljnih pojmov

Strategija je teorija in praksa pripravljanja in izvajanja oboroženega boja v celoti, na celotnem ozemlju lastne ali nasprotnikove države in v vseh različicah in fazah vojne. Strategija dobi cilje od vrhovnega političnega vodstva, uresničuje pa jih s pomočjo prostorskega in časovnega kombiniranja vojaških operacij. Strategija na splošno označuje načrt za usklajeno uporabo omenjenih virov, z namenom uresničevati zadani cilj. Beseda strategija izhaja iz grške besede *strategia*, kar pomeni *vodenje vojske*. Vojaška strategija pa načrtuje vojaške operacije in v njih razporeja boje.

Kampanja je termin, s katerim se v vojaški literaturi označuje določeno obdobje vojne oziroma skupek operacij strateškega značaja, ki jih načrtuje vrhovno poveljstvo. V njej sodelujejo skupine armad in front z istimi cilji. Kampanja lahko traja nekaj mesecev, njeni rezultati nimajo le političnega in vojaškega pomena, ampak lahko vplivajo celo na rezultat same vojne (Vojna enciklopedija (4): 212).

Invazija v vojaškem pogledu in terminologiji označuje vdor in prodor oboroženih sil ene ali več držav na ozemlje druge države (Vojna enciklopedija (3): 622).

Operacija kot bojna dejavnost označuje celoto vzporednih (istočasnih) in zaporednih delovanj, ki se izvajajo koordinirano, organizirano in po enotni zamisli ter načrtu na enotnem

prostoru (teritoriju in akvatoriju) ter v določenem časovnem obdobju. Namen izvedbe operacije je doseči operativne in strateške cilje. Rezultati operacije vplivajo v večji meri na potek vojne, včasih pa celo na vojno v celoti (Vojna enciklopedija (6): 388).

Pomorsko-desantna operacija¹ je kombinirana napadalna operacija pomorskih, mornariško-desantnih, letalskih, raketnih in kopenskih sil z morja in iz zraka proti obalam in otokom, ki jih brani in nadzira nasprotnik, zaradi zavzetja in vzpostavitve mostišča (Vojna enciklopedija (1): 134).

Vključuje pripravljalno in izvršno obdobje (Vojna enciklopedija (2): 388):

- Pripravljalno obdobje:

- določitev cilja desantne operacije
- izbor sil
- ustanovitev skupnega štaba
- zbiranje podatkov o sistemu obalne obrambe in akvatorija nasprotnika
- izdelava pripravljalnih odločitev in splošnega načrta desantne operacije
- urjenje desantnih sil

- Izvršno obdobje:

- koncentracija desantnih sil in sredstev
- vkrcavanje
- premik na območje delovanja
- izkrcanje in zavzetje mostišča.

V drugi svetovni vojni (po bitki v Koralnem morju maja 1942), ko je glavno vlogo v pomorskem vojskovanju prevzela letalonosilka, se je sestava in delitev **flote** bistveno spremenila. Flota sicer ostaja višja organizacijska in administrativna enota, vendar se njena dotedanja razdelitev na homogene taktično-operativne enote – eskadre spremeni v mešane operativne eskadre (*Task Force*). Te so sestavljene začasno, za točno določene operacije iz ladij različnih flot: letalonosilke kot glavnina, bojne ladje, križarke in rušilci pa kot podpora in zavarovanje njihovega delovanja (Vojna enciklopedija (2): 795).

¹ V vojaški strokovni terminologiji zahodnih držav se večinoma uporablja izraz amfibijska operacija.

Ešalon je del enote katere koli zvrsti ali rodu oboroženih sil, ki so razporejene po globini, najpogosteje v toku razvoja ali boja.

V kopenski vojski je sestava in jakost ešalona odvisna od zvrsti boja, nalog enot in mesta v okviru bojne razporeditve. Običajno se razvrščajo v prvi in drugi, lahko tudi v tretji ešalon. V obrambi je naloga prvega ešalona, da odvisno od cilja in načina obrambe zadrži napad nasprotnika in mu tako onemogoči, da v enem sunku prodre v globino. S tem ustvari ugodne razmere ostalim silam za izvedbo obrambe v globini. Funkcija drugega ešalona je, da zavaruje stabilnost obrambe v globini in s protinapadi prepreči nadaljnji prodor in napredovanje nasprotnika (Vojna enciklopedija (2): 707).

Mostišče je ozemlje, ki ga zavzame prvi ešalon strateško-operativnega pomorskega ali zračnega desanta. Namen oblikovanja mostišča je ustvariti pogoje za premikanje, izkrcanje in delovanje glavnih sil (Vojna enciklopedija (5): 631).

Operativna skupina ječasna združena sestava v kopenski vojski, vojni mornarici in vojnem letalstvu. Vključuje nekaj brigad do dve ali več divizij in korpusov. Ustanovljena je z namenom, da izvrši nalogo na posebni operacijski smeri (Vojna enciklopedija (6): 408).

3. ZAVEZNIŠKA STRATEGIJA V SREDOZEMLJU

Izkrcaje na Siciliji je predstavljalo prvi zavezniški premik na evropska kontinentalna tla, ki je potekal prek severne Afrike in Sredozemlja. Predstavljal je le delni odgovor na vprašanje, kako poraziti Nemčijo. Odločitev za operacijo je bila vse prej kot enostavna. Potrebno je bilo namreč najti kompromis med strateškimi zamislimi Velike Britanije in ZDA ter oblikovati skupni načrt za nadaljevanje vojaških operacij na evropskih tleh, ki pa ga v začetku leta 1943 še ni bilo. Načrt je bil nujen, saj je Stalin² jasno izrazil zahtevo za vzpostavitev druge fronte, s katero bi zavezniki razbremenili sovjetsko-nemško fronto.

Odločitev *Europe first* je bila sprejeta že na konferenci v Washingtonu decembra 1941, ki je znana pod imenom *Arcadia*³. Tu so se ameriški in britanski voditelji dogovorili, da bo prvi glavni cilj zavezniške strategije poraziti Nemčijo, nato pa bo sledila ofenziva na Pacifiku. Niso se pa dogovorili, na kakšen način bi porazili Nemčijo in osvobodili Evropo, saj sta glede tega vprašanja obstajali dve zamisli – britanska in ameriška.

Britansko vodstvo je imelo že pred vstopom ZDA v vojno zamisel, ki je znana kot »obrobna strategija« in je temeljila na podlagi njihovih izkušenj iz prve svetovne vojne. Odločilen napad proti Nemčiji naj bi bil usmerjen z juga proti »mehkemu trebuhu Evrope«, kar predstavlja pot iz severne Afrike čez Sredozemsko morje, prek Italije in Balkana do osrčja Evrope oziroma Nemčije. Strategija je temeljila na dejstvu, da je treba Nemčijo najprej oslabiti, šele nato pa izpeljati odločilen udar. Odpiranje druge fronte v zahodni Evropi naj bi prišlo v poštev samo kot zadnji udar pred samim zlomom Nemčije.

Američani so tej zamisli nasprotovali, ker ni zagotavljala neposrednega odločilnega napada, s katerim bi se lahko uničilo nasprotnika. Njihova zamisel je bila, da z odločilno operacijo nastopijo proti sovražniku in ga uničijo. Američani so to pot videli v koncentraciji močnih oboroženih sil v Veliki Britaniji, od koder bi te sile prek zahodne Francije prodrle v Nemčijo. Bistvo ameriške teorije o koncentriranem in odločilnem napadu je izhajalo iz ameriškega

² V svoji prvi osebni poslanici Churchillju je Stalin 18. julija 1941 med drugim zapisal: »Zdi se mi, da bi se položaj Sovjetske zveze in s tem tudi Velike Britanije znatno izboljšal, če bi se na zahodu, v severni Franciji, odprla druga fronta proti Hitlerjevi Nemčiji.« (Druga svetovna vojna (2), 1981: 205).

³ Na tej konferenci so Churchill, Roosevelt in njuni glavni svetovalci vzpostavili skupni britansko-ameriški glavni štab (Combined Chiefs of Staff – CCS).

optimizma in zaupanja v visoko razvito industrijo in ekonomsko moč, ki jo je tedaj imela (Matloff, 1959: 10–14).

Svoje ideje so aprila 1942 predstavili tudi britanskemu vodstvu: Prizorišče prve skupne velike ofenzive naj bi bila zahodna Evropa, ki zato dobi prednost. Samo tam je namreč mogoče v polni meri združiti kopenske in letalske sile in s tem nuditi Sovjetski zvezi največjo možno pomoč. Sklep o začetku takšne ofenzive je potrebno sprejeti takoj, saj zahteva ogromne priprave vseh vrst (Churchill, 1964: 601).

Po dolgih razpravljanjih so se britansko-ameriški predstavniki strinjali v tem, da je treba v letu 1943 izvršiti veliki desant z ameriško-britanskimi silami v zahodni Evropi (načrt *Round-up*), zato naj bi se v Veliki Britaniji takoj začela koncentracija ameriških kopenskih sil za ta desant (načrt *Bolero*). V primeru, da bi bilo treba preprečiti morebiten zlom Sovjetske zveze oz. če bi bila Nemčija v kritični situaciji, bi se izvršil desant na zahodnoevropsko obalo z manjšimi britanskimi silami (načrt *Sledgehammer*).

Britanci so načeloma sprejeli načrt za operacijo *Round-up*, zlasti koncentracijo ameriških sil v Veliki Britaniji. Kmalu pa je postalo očitno, da o tem načrtu niso nikoli resneje razmišljali, kot tudi ne o možnosti, da bi ga v bližnji prihodnosti sploh izpeljali. Sklicevali so se še na premočno nemško vojsko, ki bi jo bilo treba najprej oslabiti, nato pa izpeljati invazijo prek Rokavskega preliva, zaradi česar bi bila manj tvegana. V resnici pa je to odražalo njihovo željo po uveljavitvi in izpeljavi svoje strateške zamisli.

Kmalu so se izkazale prave namere britanskega vodstva, ki je začelo uresničevati svojo obrobno strategijo. Začelo se je z operacijo *Torch*⁴ (izkrcaje v francoski severni Afriki), ki je dejansko nadomestila operacijo *Round-up*. Ameriški tabor je bil razočaran nad odločitvijo za to operacijo – ker jo je podprl sam predsednik T. D. Roosevelt, še toliko bolj.

Britanci so tako začeli uresničevati svojo strategijo. Prek severne Afrike in Sredozemlja so nameravali priti do »Hitlerjeve evropske trdnjave«. To je za Američane predstavljalo stransko

⁴ Winston Churchill (1964: 605) je vzroke za to operacijo razložil: »Stati nismo smeli s puško ob nogi, medtem ko so morali Rusi z nemško glavno silo iz ure v uro biti vojaški boj. Tudi mi smo se morali boriti s sovražnikom. Toda kaj bi lahko storili v enem letu ali petnajstih mesecih, ki bi morali miniti, preden bi lahko tvegali velik

pot, odlašanje z odločilno operacijo. Hkrati pa so menili, da ta operacija pomeni tolikšno investicijo sredstev, da operacije *Round-up* celo v letu 1943 ne bi bilo mogoče izpeljati. Britanci pa so že razmišljali o nadaljevanju sredozemskih operacij. Po zavzetju severne Afrike naj bi tako uporabili tam vzpostavljene baze, iz katerih naj bi udarili proti Nemčiji. Razpravljali so o potrebnem nadzoru nad celotnim Sredozemljem, o varnem dostopu do Sicilije, Sardinije, Italije, južne Francije, Grčije in Turčije ter o nujnosti zavzetja Sicilije ali Sardinije, od koder naj bi izvedli udar proti Italiji. Na svojo stran pa so želeli pridobiti tudi Turčijo. Tudi Roosevelt je podprl nadaljevanje sredozemskih operacij, saj je celo sam pisal Churchill o možnih ciljnih vzdolž južnega obrobja evropskega kontinenta (Sardinija, Sicilija, Italija, Grčija in Balkan). Te zamisli pa niso sovpadale z enotnim pogledom ameriškega tabora.

Ker zavezniki zaradi razdvojenosti v svojih strateških pogledih še zmeraj niso oblikovali strategije za leto 1943, so sklicali konferenco v Casablanci, na kateri se je razpravljalo o tem, ali naj zavezniške sile nadaljujejo z operacijami v Sredozemlju ali ne. Britanci so menili, da je treba dati prednost Sredozemskemu morju ter napadu na Sicilijo in Sardinijo, ki bi predstavljali odskočno desko za »skok« v Italijo. Nemce bi v Sredozemlju namreč lahko najbolj ogrozili tako, da bi Italijo izločili iz vojne in na svojo stran poskušali pridobiti Turčijo. Turčija bi tako lahko služila kot baza za napad na romunska naftna polja in odprtje črnomske poti do Sovjetske zveze. Operacije proti Italiji bi tako povzročile, da bi Nemčija razpršila svoje sile, saj ne bi mogli natančno vedeti, kje bodo zavezniki udarili. S tem pa bi se omilil pritisk na sovjetsko-nemški fronti. Po njihovem mnenju bi bilo smiselno na območju Sredozemlja obdržati vse vojaške sile, ki bi bile na voljo po končanih operacijah v severni Afriki. Po drugi strani pa bi jim bilo Sredozemlje spet odprto in bi bila tako zagotovljena varnost pomorskih povezav.

Američani so zaradi slednjih argumentov popustili. Zavezniki so po dolgih razpravljanjih le našli kompromis med svojimi strateškimi pogledi. Sprejeli so odločitev o nadaljevanju operacij v Sredozemlju (s prvim udarcem na Sicilijo), ki je predstavljala vrnitev na evropski kontinent.

sunek čez Rokavski preliv. Očitno je bila zasedba francoske severne Afrike sama po sebi izvedljiva akcija in je poleg tega sodila v veliko strateško zasnovo«.

Invazija na Sicilijo je bila tako logično nadaljevanje, saj je bilo jasno, da brez njenih letališč ni mogoč varen prehod čez Sredozemlje, omilil pa bi se tudi nemški pritisk na vzhodni fronti in povečal pritisk na Italijo (Matloff, 1959: 18–21; World war II in Europe (1): 47–48).

4. ZAVEZNIŠKE PRIPRAVE NA OPERACIJO *HUSKY*

Britanska in ameriška vlada sta se na konferenci v Casablanci dogovorili, da bo desant na Sicilijo prva faza izvajanja strateškega načrta – udara z juga proti »mehkemu trebuhu Evrope«, ki naj bi se izvedel po končani operaciji v severni Afriki. Priprave na desant oziroma t. i. operacijo *Husky*⁵ so se začele takoj po konferenci.

Za vrhovnega poveljnika so določili ameriškega generala Dwighta Davida Eisenhowerja, kateremu so bili podrejeni:

- *poveljnik kopenskih sil* – britanski general Harold Alexander, ki je bil hkrati tudi namestnik Eisenhowerja in poveljnik 15. armade; (15. armada: 7. ameriška armada – poveljnik general George Patton in 8. britanska armada – poveljnik general Bernard Montgomery);
- *poveljnik pomorskih sil* – britanski admiral Andrew Cunningham;
- *poveljnik letalskih sil* – britanski maršal Arthur Tedder.

Za izvedbo operacije so predvideli ameriške sile in sile britanskega imperija – skupaj devet divizij (štiri britanske in ameriške ter ena kanadska). Zavezniške divizije so bile razporejene na različnih območjih. Britanske divizije naj bi se vkrcale na treh območjih (Srednji vzhod, severna Afrika, Velika Britanija), ameriške na dveh (severna Afrika in ZDA) ter kanadska v Veliki Britaniji.

Določili so vzhodno in zahodno operativno skupino, od katerih je vsaka vključevala letalstvo, kopensko vojsko in mornarico. Vzhodna operativna skupina je bila v celoti britanska, medtem ko je bila zahodna ameriška.

Tabela 1: Operativni skupini in poveljniki

	Vzhodna operativna skupina	Zahodna operativna skupina
Kopno	general Bernard Montgomery	general George Patton
Zrak	vicemaršal Harry Broadhurst	polkovnik L. P. Hickey
Pomorstvo	admiral Bertram Ramsay	viceadmiral H. Kent Hewitt

Vir: D'Este (1988: 73).

⁵ *Husky* je bilo šifrirano ime zavezniškega operacijskega načrta za izkrcanje na Sicilijo.

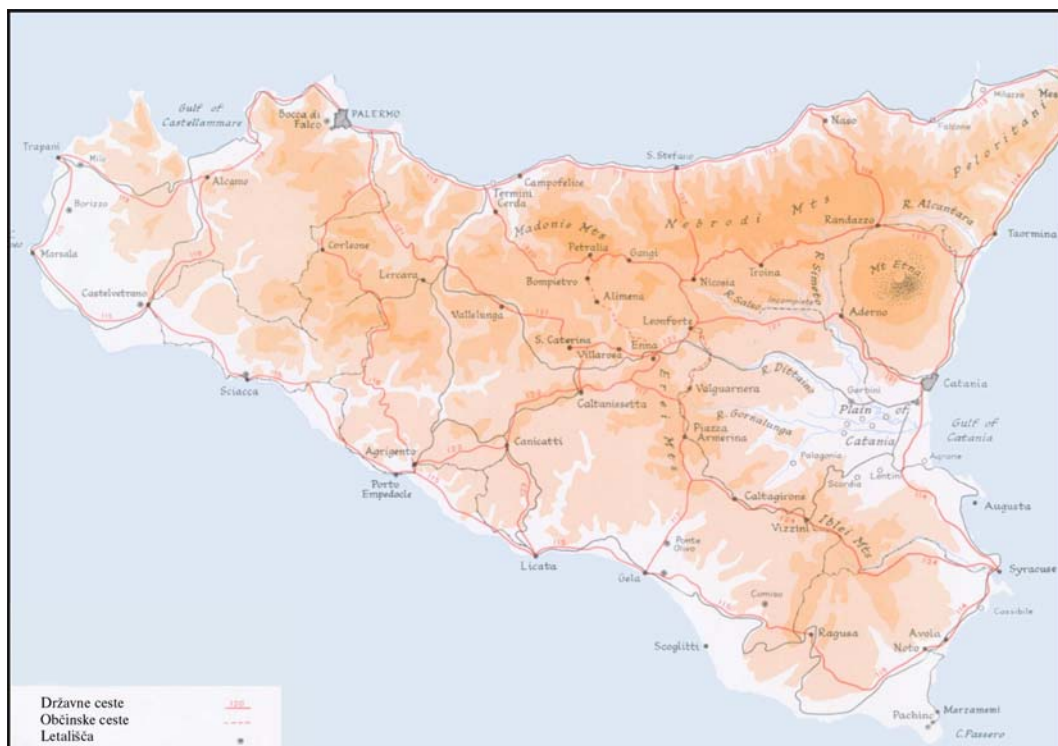
Ustanovili so tudi štabe za načrtovanje operacije. To so bili: štab v Alžiru (*Force 141*), štab vzhodne operativne skupine v Kairu (*Force 545*), štab zahodne operativne skupine v Rabatu, Maroku (*Force 343*), Londonu in Washingtonu. Dejansko je bilo pet ločenih centrov načrtovanja, ki so bili na široko ločenih lokacijah. To je privedlo do zmešnjave in zamude v načrtovanju, saj so načrtovali brez usmerjanja s strani svojih poveljnikov, ki so bili odgovorni za izvršitev operacije. Odsotnost odgovornih pa je bila posledica še trajajoče operacije v Tuniziji.

Velike probleme pri načrtovanju je zaveznikom povzročalo dejstvo, da do zaključka operacije v severni Afriki niso mogli zagotovo vedeti, katere divizije bodo lahko uporabili za izkrcanje na Siciliji. Poleg tega sta bila načrtovanje in izvedba napada odvisna od različnih vrst specialnih jurišnih čolnov ter ladij, katerih število je bilo omejeno.

4.1 Načrtovanje operacije

4.1.1 Karakteristične značilnosti Sicilije

Skica 1: Otok Sicilija

Vir: prirejeno po Molonyju (1973: 10–11).

Sicilija je največji italijanski otok (25.738 km²). Od severne Afrike je oddaljena okoli 150 kilometrov, od italijanskega polotoka pa je ločena z Messinsko ožino. S Sicilije je skupaj z manjšimi italijanskimi otoki (Pantelleria, Linoza, Lampeduza, Lampione) italijanska mornarica nadzirala promet čez osrednje Sredozemlje in tako britanski mornarici onemogočila plovbo v tem delu. Za zaveznike je bilo bistvenega pomena, da odprejo pomorsko pot skozi osrednje Sredozemlje, s čimer bi bil vzpostavljen promet z Malto, Bližnjim, Srednjim in Daljnim vzhodom.

Sicilija je gorat otok, s strmim težko prehodnim hribovjem apnenčaste in vulkanske sestave. Obale Sicilije so dolge okoli 1.100 kilometrov. Vz dolž severne obale se od zahoda proti vzhodu razteza dolga hribovita veriga (visoka od 700 do 2.000 metrov), ki se na severu in vzhodu strmo spušča v morje. Ob jugozahodni, južni in jugovzhodni obali je pas ravninskega ozemlja, ki je primeren za izvedbo operacij.

Najvišja gora je Etna (3.279 metrov). Južno od Etne se razprostira močvirnata Catanska ravnina, ki je dolga 30 kilometrov in široka 20 kilometrov.

Reke na otoku so kratkega toka in v letnem obdobju ne predstavljajo večjih ovir. Največja je reka Simeto, ki izvira v vznožju planine Nebrodi. V gornjem in srednjem toku teče proti jugu, v spodnjem pa zavije proti vzhodu in se izliva v Catanski zaliv. V spodnjem toku je rečno korito široko okoli 150 metrov, kar predstavlja dober obrambni položaj in dobro protioklepno oviro.

Klima je v letnih mesecih zelo topla, veliko je vodnih izvirov, vendar je večina rek poleti suhih. To znatno otežuje operacije enot, ki niso posebej usposobljene in opremljene za delo v takšnih pogojih. Malarija in komarjeva vročica sta bili navzoči povsod, še zlasti v Catanski ravnini.

Ceste so bile leta 1943 maloštevilne in slabe kvalitete. Državne ceste so bile dobro grajene, za vsakršno vreme in transport. Krajevne ceste so se razlikovale po kvaliteti, navadno so bile makadamske in široke manj kot šest metrov. Občinske ceste so bile ozke in neprimerne za vojaške premike. Zemljevid jasno prikazuje linijo glavnih cest vzhod-zahod in sever-jug. Pomembna je bila Enna v centru otoka, ki je predstavljala ključno točko cestnega sistema. Narava dežele je narekovala veliko različnih oblik cest. Strma pobočja in zavoji so bili nekaj

običajnega. Hriboviti predeli so bili polni sotesk. Izjemno pomembni so bili mostovi. V celoti gledano so bile možnosti blokade cest odlične.

Sicilija je dežela, kjer so bile pehotne motorizirane čete v neugodnem položaju, v prednosti pa so bile enote, ki so nameravale le zadrževati in braniti premik (Molony, 1973: 11–12; Drugi svetski rat (3): 470).

4.1.2 Evolucija načrta Husky

Načrtovalci so se zavedali, da so nadzor nad morjem, v zraku in hitro zavzetje pristanišč najpomembnejši pogoji za uspešno operacijo. Prva zahteva ni predstavljala problema, saj je imela britanska kraljeva mornarica nadvlado. Tudi zračna premoč je bila zagotovljena, saj so imeli zavezniki okrog 3.700 letal, sile Osi pa 1.400.⁶ Pomembno pa je bilo, da se hitro zavzame čim več letališč na otoku, saj je velika oddaljenost Sicilije od razpoložljivih letališč v severni Afriki zahtevala, da se letalske sile naglo premestijo na otok. V nasprotnem primeru bi sovražnikovo letalstvo lahko onemogočilo zavezniško izkrcanje in ogrožalo pomorske poti. Hkrati pa bi morali zavzeti najmanj dve pristanišči, saj brez pristaniških naprav ne bi mogli dovažati potrebne opreme in okrepitev.⁷ Pristanišča so bila nujna, saj oskrbovanje prek obal do tedaj še ni bila preskušena tehnika.

Pred natančnim načrtovanjem so pregledali okrog 1.100 km obale, kar je bila težka in nevarna naloga, ki je zahtevala tudi skrbno fotografiranje, izvidništvo in razmnoževanje slik. Območja, predvidena za izkrcanje, so morala ustrezati tudi naslednjim zahtevam: imeti so morala ravno peščeno obalo in dobro povezavo z notranjostjo otoka, nahajati pa so se morala v bližini letališč, ki jih je potrebovalo zavezniško letalstvo. Preučili so tudi dostop z morja na obalo, morske tokove in valovanje. Analize so pokazale, da Sicilija ne nudi širokega izbora območij za izkrcanje. Za take vojaške namene je bilo primernih okrog 32 obal (Molony, 1973: 13). Obale, ki bi torej najbolj ustrezale izvedbi pomorskega desanta, so se nahajale na južnem in jugovzhodnem delu otoka. Tam so bila tudi najboljša nasprotnikova letališča (31 letališč, od katerih se jih je dvanajst nahajalo v Catanski ravnini, ostala so bila v bližini mest Pachino, Comiso, Biscari, Ponte Olivo, Gela, Trapania, Marsala in Castelvetrana).

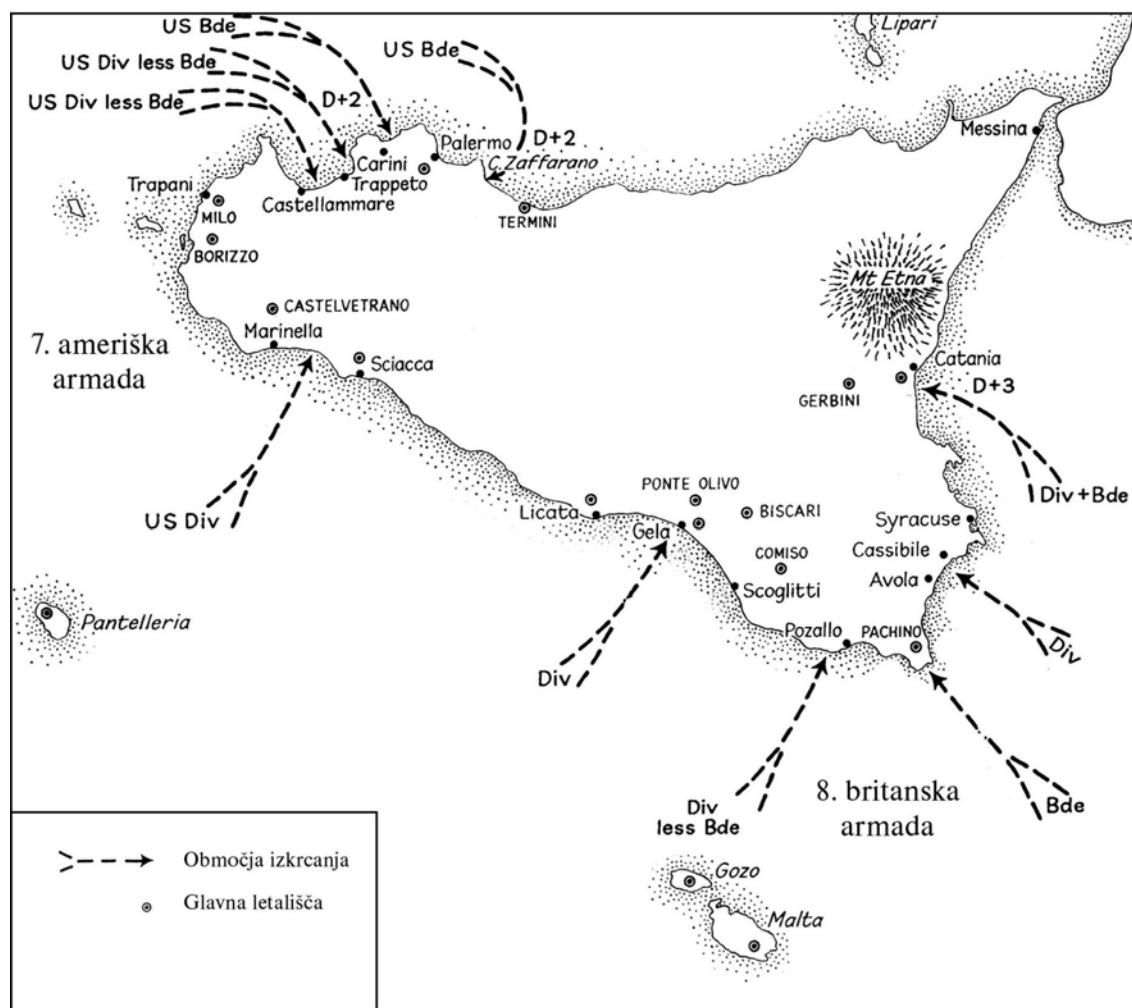
⁶Letala naj bi bila razporejena na Siciliji, Pantellerii, Sardiniji in v Italiji.

⁷Ocenili so, da bodo za podporo operacije potrebovali okrog 6.000 ton pristaniških sredstev. Dnevna kapaciteta posameznih pristanišč je bila: Messina, 4.000–5.000 ton tovora; Palermo, 2.500; Catania, 1.800; Siracuse, 1.000; Augusta in Licata, 600 ton tovora (Molony, 1973: 15).

Strateški cilj zaveznikov je bilo pristanišče Messina. Zavezniško zavzetje Messine bi povsem zaprlo otoško obrambo in ji preprečilo dodatne okrepitve. Vendar so obstajali razlogi, ki so izključevali možnost neposrednega napada: bila je preveč oddaljena od letalskih baz na Malti in v severni Afriki in tako izven dosega zavezniškega letalstva, bila je dobro utrjena, ščitil jo je zid protiletalskega ognja in letala z bližnjih letališč, obalo so branile številne obalne baterije in ni bila primerna za pomorski desant.

Zaradi dobre obalne obrambe so bili prav tako neizvedljivi neposredni napadi na pristanišča Augusta, Siracuze, Catanio, Palermo. Podatki o dobri obrambi pristanišč so tako izključili možnost direktnega napada nanje (Pack, 1977: 27,30; World war II in Europe (2): 1678).

Skica 2: Prvi načrt za desant na Sicilijo

Vir: prirejeno po Molonyju (1973: 16).

Na podlagi slednjih ocen je bil osnovan prvi načrt,⁸ ki je predvideval, da se desant na Sicilijo izvrši istočasno na dveh različnih mestih, z zahodno operativno skupino (7. ameriška armada) na severozahodni del otoka in z vzhodno (8. britanska armada) na jugovzhodni del otoka. Palermo naj bi bil tako ameriški cilj, Catania pa britanski. Ker neposrednega napada na obe pristanišči ni bilo mogoče izvesti, bi se morali izkrcati v njuni neposredni bližini. Ameriške enote naj bi se izkrcale zahodno od Palerma in na jugozahodnem delu otoka (med Sciacco in Marinello), britanske pa v območju med Gelo na jugu in Siracusami na jugovzhodu otoka. Sile bi zavzele bližnja letališča, potem pa bi z na novo priskrbljeno letalsko zaščito (ta bi imela baze na zavzetih letališčih) nadaljevale zavzemanje glavnih pristanišč Palerma in Catanie. Zavzetje teh pristanišč pa bi omogočalo pridobitev in okrepitev takoj, ko bi bile vzpostavljene povezave.

Obale južno od Siracuz in tiste v okolici Sciacca so bile znotraj zaščite lovskih letal. Vendar je bila obala pri Sciacci in južno od Siracuz ranljiva zaradi bližnjih sovražnikovih letališč, od katerih so glavno skupino predstavljali Gerbini, Comiso, Ponte Olivo, Castelvetrano, Milo in Palermo. To nevarnost bi bilo treba zmanjšati še pred začetkom operacije. Za to nalogo pa so bile predvidene padalske enote, ki bi pomagale zavzeti letališča.

Načrt je temeljil na zavzetju večjega števila pristanišč in letališč, zaradi ločenih napadov pa bi sovražniku onemogočil, da bi deloval na obeh mestih hkrati. Vendar se zaradi velikih razdalj glavni napadalni sili ne bi mogli vzajemno podpirati, kar bi lahko predstavljalo velik problem v primeru, če bi sovražnik usmeril svojo moč samo proti eni izmed njiju. Po drugi strani pa je bila vzhodna operativna skupina, tj. britanska armada, premalo močna, da bi lahko delovala na tako širokem območju in hkrati zavzela toliko ciljev. Kar pa je najbolj bodlo v oči, zlasti generala Montgomeryja, je bilo dejstvo, da je bil načrt zasnovan na predpostavki, da sovražnik ne bo nudil znatnega odpora in da se pred zavezniškim izkrcanjem ne bo dodatno okrepil (<http://www.sandiego.edu/~askora/sicily.html>; Garland in Smyth, 1965: 54).

Montgomery (1951: 113–114) je opozoril, da je sam naletel na močan odpor nemških in italijanskih sil v Tuniziji, zato je poudarjal, da je pomembno, da zavezniki računajo na močan

⁸ Načrt je predstavila skupina v Alžiru (*Force 141*) in je modifikacija osnovnega načrta, ki so ga predlagali načrtovalci v Londonu.

sovražnikov odpor tudi na Siciliji. Sile *Osi* bi se lahko še dodatno okrepile prek Messinske ožine.

Ker torej ni podcenjeval obrambe nasprotnika, je predlagal, da se enote vzhodne skupine izkrcajo na območju, ki odgovarja možnosti njihovega medsebojnega sodelovanja, saj bi se le tako lahko vzpostavilo močno mostišče, na katerem bi se razvijale napadalne operacije.

Glavni problem, ki ga je bilo potrebno rešiti glede sil, je bilo vzpostavljanje mostišča. Mostišče naj bi bilo na tistih območjih otoka, ki so bili v dosegu lovcev. Pomembno je bilo, da se takoj zavzamejo pristanišča in letališča, brez katerih bi združena operacija propadla.

Na podlagi vseh dejstev je Montgomery prišel do zaključka, da se najboljši odsek za izkrcaje 8. britanske armade nahaja na območju med Siracuzami in polotokom Pachino. V tem primeru bi širina napadalne fronte odgovarjala silam, medtem ko bi se na jugovzhodnem delu otoka lahko vzpostavila solidna baza. Siracuze bi bilo mogoče hitro zavzeti, operacije pa bi usmerili proti Augusti in Catanii.

Vendar ta rešitev ni zadovoljila bistvene zahteve, in sicer zavzetje odgovarjajočega števila letališč. Letalstvo je namreč zahtevalo, da se skupina letališč Comiso-Gela vključi v mostišče od samega začetka. Vendar za vzhodno operativno skupino ni bilo drugega območja za napad, ki bi zadovoljilo zahteve vseh treh zvrsti oboroženih sil. Montgomery je predstavil možne alternative: celotni razpored mostišča se lahko premakne na sever, tako da vključuje področje Catanie in njena letališča, vendar bi bilo to območje izven lovske zaščite, če pa bi se razpored mostišča prestavil na zahod na področje zaliva Gela, bi s tem pridobili letališča, vendar pa ne večjih pristanišč, kar bi predstavljalo problem pri oskrbovanju enot.

Območje delovanja vzhodne operativne skupine je bilo zastavljeno preširoko. Za zavzetje tolikšnih ciljev bi 8. armada potrebovala dodatne okrepitve. Zato je Montgomery predlagal, da se mu dodeli dodatna divizija ali pa se ameriške sile prestavijo z območja Palerma in se uporabijo v zalivu Gela (Montgomery, 1960: 154; World war II in Europe (2): 1678; <http://www.ibiblio.org/hyperwar/AMH/AMH/AMH-22.html>).

Glede na slednje ocene je Eisenhower odločil, da se izkrcevalno območje 7. ameriške armade s severozahodnega dela otoka prestavi v zaliv Gela. Obe armadi se bosta tako izkricali ena poleg druge na takšni razdalji, da se bosta lahko medsebojno podpirali. Prvi cilj Pattonove armade naj bi bil zavzetje treh pristanišč Scoglitti, Gela in Licata, levi bok 8. armade pa se tako prestavi z območja Gele na polotok Pachino. Glavno zavezniško prodiranje naj bi izvedla 8. armada ob vzhodni obali proti Messini, medtem ko bi 7. armada varovala njen levi bok in zadnji del. To je bil končni načrt, ki so ga odobrili 13. maja 1943. Avtor Morison (1954: 20) ga je označil kot drzen načrt, saj se še nikoli prej ni izvedel tako obsežen pomorski desant, kar se tiče kopenskih sil in velikosti fronte. Devet okrepljenih zavezniških divizij naj bi se s tanki, drugimi vozili, topovi in preostalo opremo izkrcalo na obali, dolgi skoraj dvesto kilometrov.

Ni odveč, če omenim še dva posebno zanimiva predloga načrta za izkrcanje na Sicilijo, ki ju zavezniški načrtovalci niso resneje pretehtali. Prvi je predlagal desant na območju Messine in obale Calabrije, s sekundarnim izkrcanjem pri Catanii. S tem bi zavezniki popolnoma zaprli Messinsko ožino in onemogočili nasprotniku, da se okrepi oziroma umakne. Drugi predlog pa je bil po naravi »ad hoc« in je predlagal napad z malo silo na Sicilijo že v času, ko je še potekala tunizijska kampanja. Ker je večina nemških in italijanskih enot sodelovala v operaciji v severni Afriki, je bila obramba Sicilije šibka. Na Siciliji je bilo pred aprilom le okrog 5.000 vojakov, ki pa niso bili organizirani v pomembnejše bojne enote (D'Este, 1988: 76–77).

4.2 Načrt operacije *Husky*

Celotna operacija naj bi se izvedla v petih fazah:

Prva faza: Predhodne akcije pomorskih in letalskih sil za nevtraliziranje sovražnikovih pomorskih sil in pridobivanje premoči v zraku.

Druga faza: Vključuje zračni desant⁹ v noči z 9. na 10. julij z nalogo, da prekine nasprotnikove premike in povezave in da pomaga varovati pomembna letališča na območju Gele. Sledi mu pomorski desant 7. ameriške in 8. britanske armade na 210 km širokem območju, z nalogo, da zavzame letališča in pristanišča Siracuz in Licate.

Tretja faza: Vzpostavitev čvrste desantne osnove za operacije proti severu.

Četrta faza: Zavzetje pristanišč Auguste in Catanie in letališč na območju Gele.

Peta faza: Zavzetje celotnega otoka.

Izpeljava pete faze še ni bila jasno določena, saj naj bi se po Alexandrovem mnenju o poteku nadaljnjih operacij odločalo sproti. Ker natančno načrtan načrt za izvedbo operacij po izkrcanju ni obstajal, je kmalu prišlo do nesoglasja med Pattonom in Montgomeryjem. Glavni problem pa je bilo nesoglasje glede zavzetja končnega cilja – Messine (Molony, 1973: 28, 29).

Za dan D je bil določen 10. julij (meteorologi so namreč za ta dan napovedali mesečino). Prava izbira datuma in ure začetka operacije je bila izredno pomembna, saj je bilo treba uskladiti zahteve pomorskega in zračnega desanta.

Zračni desant naj bi se izvršil ponoči, pred pomorskim desantom, saj bi tako zmanjšali nevarnost delovanja sovražnikovega lovskega letalstva in protiletalske artilerije. Ob tem času bi bila še mesečina, kar najbolj ustreza zračnim desantnim enotam, saj imajo tako vsaj nekaj svetlobe. Ob 2.45 uri mesečine ne bi bilo več in takrat bi se začel pomorski desant (Pack, 1977: 37).

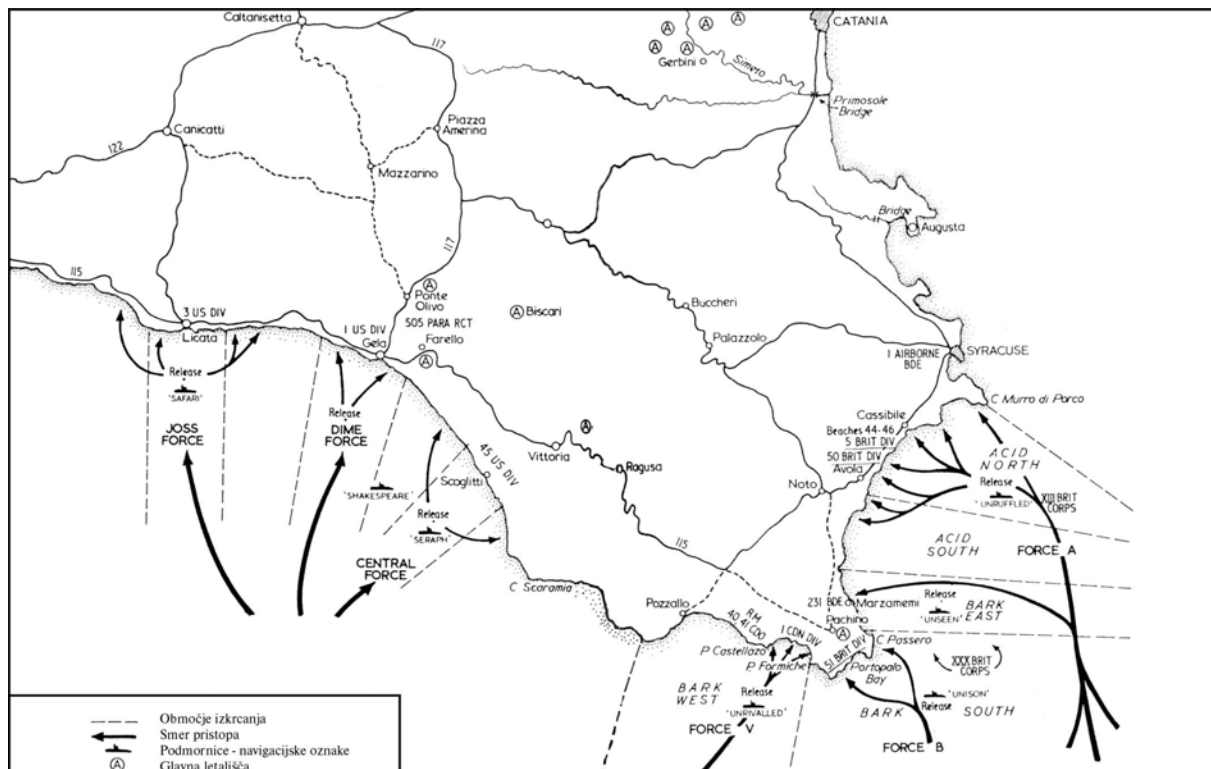
⁹ Zračni desant naj bi se začel tri ure in petnajst minut pred pomorskim, zračnodesantne enote naj bi se spustile v globino 2–14 km od obale. 1. zračnodesantna brigada naj bi se spustila pri Siracuzah z nalogo, da zavzame most na kanalu južno od mesta in razbremeni izkrcanje, ustvari mostišče in omogoči napredovanje 8. britanske armade; 505. padalska taktična skupina 82. ameriške zračnodesantne divizije pa naj bi se spustila vzhodno od Gele z nalogo, da zavzame povezave in položaje, ki dominirajo obali, kjer se je morala izkrcati 7. ameriška armada (Vojna enciklopedija (2): 401).

4.3 Naloge mornarice

Območje izkrcanja vzhodne in zahodne operativne skupine je bilo razdeljeno v osem sektorjev: *JOSS*, *DIME*, *CENT*, *BARK zahod*, *BARK jug*, *BARK vzhod*, *ACID jug* in *ACID sever*.

Celotna operacija je bila najprej odvisna od mornarice. Zavezniška flota naj bi v tej operaciji uporabila več kot 2.600 vojnih, transportnih in trgovskih ladij. Zadolžena je bila za prevoz ogromnega števila enot, materiala in vojaške opreme. Zagotoviti je morala pravočasen in varen prihod napadalnih sil na območja izkrcanja in varovati sile med izkrcanjem.

Skica 3: Načrt operacije *Husky*

Vir: Pack (1977: 38, 39).

Da bi bila zagotovljena varnost konvojev pred napadom italijanske mornarice, so se zavezniki zavedali, da se bodo morali čim bolj izogibati kopičenju ladij v osrednjem Sredozemlju, s čimer bi prikrili smer napada. Premiki konvojev naj bi bili v skladu z običajno navado, tako da bi bili razdeljeni v počasne in hitre skupine. Pred dnevom D bi bila v Jonskem morju zaščitna sila bojnih ladij in letalonosilk, ki bi imele nalogo varovati vzhodni bok napada pred

morebitnimi posegi italijanske flote. Na dan izkrcanja pa bi to silo usmerili proti Grčiji, kot da ogroža zahodno obalo Grčije.

Poleg teh nalog bi morala mornarica nuditi tudi ognjeno podporo, vse dokler bi potekalo izkrcanje. Vendar se je zataknilo pri vprašanju, ali je bistvenega pomena, da se obstreljevanje obale z mornariškim ognjem začne pred izkrcanjem. Mornarica in kopenska vojska sta imeli glede tega nasprotno mnenje. Kopenska vojska je bila namreč zaskrbljena zaradi varnosti padalcev, ki naj bi se spustili na obalo pred izkrcanjem. Hkrati pa so želeli doseči tudi taktično presenečenje. To pa ne bi bilo mogoče, če bi pred izkrcanjem začeli z obstreljevanjem. Mornarica je ugovarjala, da je nemogoče pričakovati presenečenje – že zaradi predhodnega intenzivnega letalskega bombardiranja (prva faza operacije), spusta padalcev pred samim izkrcanjem in prihoda konvojev v mesečini. Vendar so argumenti kopenske vojske prevladali, tako da je bilo odločeno, da predhodnega obstreljevanja ne bo. Vojne ladje naj bi začele z ognjeno podporo šele, ko bi bile enote na obali (Pack, 1977: 47, 48; Garland in Smyth, 1965: 106).

Naloge mornarice so bile kompleksne, zato je bila flota razdeljena v več skupin: zaščitno eskadro (*Force H*), zaščitno eskadro (*Force Z*), vzhodno desantno eskadro (*Force A, B, V*) in zahodno desantno eskadro (*Force JOSS, DIME, CENT*).

Njihove naloge so bile:

- Zaščitna eskadra (*Force H*) – predstavljala naj bi glavno zaščitno silo. Namenjena je bila boju proti italijanski floti, če bi le-ta poskušala ogrožati enote med izkrcanjem. Glavnina se je nahajala v Jonskem morju, medtem ko je bila manjša skupina križark in rušilcev usmerjena proti Messini zaradi izvidništva in zaščite 8. armade s severa. V njeni sestavi so bile štiri bojne ladje, štiri križarke, dve letalonosilki in osemnajst rušilcev.
- Zaščitna eskadra (*Force Z*) – njena naloga je bila, da intervenira v primeru delovanja italijanske flote, ki bi lahko poskušala z zahoda prodreti v Sicilijanski prehod.
- Vzhodna desantna eskadra – razdeljena je bila v tri skupine: *Force A, B in V*. Naloga je bila prevoz in zaščita 8. britanske armade. Tej skupini je bila priključena tudi podporna skupina *Force K* z bazo na Malti, ki je vključevala štiri križarke in šest rušilcev. Njena

naloga je bila, da nudi zaščito, spremstvo in artilerijsko podporo izkrcanju na območjih *ACID* in *BARK*.

- Zahodna desantna eskadra – je bila razdeljena v tri skupine – *JOSS*, *DIME* in *CENT*. Njena naloga je obsegala prevoz in zaščito 7. ameriške armade. V njeni sestavi je bilo šest križark in en monitor, ki naj bi izkrcanim enotam nudili artilerijsko podporo (Drugi svetski rat (3): 466–467; <http://combinedops.com/husky.htm>).

4.4 Naloge kopenske vojske

Načrt je predvideval, da se obe armadi izkrcata na jugovzhodnem in južnem delu Sicilije in da oblikujejo enotno desantno osnovo na črti Augusta-Ragusa-Agrigento, od koder bi glavne sile (8. armada) nadaljevale operacije proti Catanii in kasneje proti Messini, medtem ko bi pomožne sile (7. armada) ščitile levi bok 8. armade.

JOSS, *DIME* in *CENT* so bila območja izkrcanja 7. armade,¹⁰ ki je imela nalogo varovati levi bok 8. armade. Po izkrcanju naj bi napredovala proti severu in severovzhodu ter vzpostavila kontakt z 8. armado pri Ragusi.

Točke izkrcanja in cilji 7. armade so bili:

- 1., 3., in 4. bataljon rangerjev naj se izkrcajo na območju od Rta Scaramia do Licate;
- 3. divizija naj se izkrca na širokem področju na obeh straneh Licate. Licato naj bi zavzeli skupaj z letališči in utrdili kot lokalno mostišče (sektor *JOSS*);
- 1. divizija (skupaj s predhodnim zračnim desantom 505. padalske taktične skupine) naj se izkrca pri Geli in zavzame lokalna letališča in letališče Ponte Olivo (sektor *DIME*);
- 45. divizija naj se izkrca na širokem območju pri Scoglittiju in zavzame letališča pri Comisu in Biscari (sektor *CENT*);
- 2. oklepna divizija naj predstavlja »plavajočo« rezervo;
- 9. pehotna divizija naj bo rezerva.

¹⁰ Sestava: štaba 2. in začasnega korpusa, 45., 1., 3. in 9. pehotna, 2. oklepna in 82. zračnodesantna divizija, 753. oklepni polk in 1., 3. in 4. ranger bataljon (Drugi svetski rat (3): 466).

Začetni cilji armade so bili letališča Licata, Ponte Olivo, Biscari in Comiso ter pristanišči Licata in Gela. Sledil bi premik v notranjost do tako imenovane rumene črte, ki je potekala od Palma di Montechiaro do Vizzinija. Zavzetje območja do rumene črte bi armadi omogočilo nadzor nad hribovitim območjem, ki obdaja obalo izkrcanja. Hkrati pa bi varovala zahodni bok mostišča 8. armade. Sledil naj bi premik do druge pozicije, tj. modre črte, od koder bi lahko nadzirali pomembno cestno omrežje (v okolici Piazza Armerine), ki bi ga nasprotnik lahko uporabil za premestitev svojih sil z zahodnega in osrednjega dela otoka in s tem resno ogrozil izkrcanje.

Območja izkrcanja 8. armade¹¹ so bila *BARK zahod*, *BARK jug*, *BARK vzhod*, *ACID jug* in *ACID sever*. Glavni cilj 8. armade je bil zavzeti pristanišče Siracuze in območje okoli Pachina. Po izkrcanju naj bi vzpostavila kontakt s 7. armado. Potem bi sledil hiter premik proti Augusti in Catanii ter skupini letališč Gerbini.

Točke izkrcanja in cilji 8. armade (Pack, 1977: 40, 41; D'Este, 1988: 148–152; Drugi svetski rat (3): 466):

30. korpus:

- 5., 40., 41. odred komandosov naj se izkrcajo na območju od Siracuz do Pozzala;
- 1. kanadska divizija naj se izkrca na polotoku Pachino z nalogo, da zavzame letališče Pachino in napreduje proti Ragusi (sektor *BARK zahod*);
- 51. divizija naj se izkrca na koncu polotoka Pachino z nalogo, da zavzame polotok Pachino in utrdi mostišče (sektor *BARK jug*);
- 231. pehotna brigada naj se izkrca pri Marzamemi, da utrdi mostišče Pachino (sektor *BARK vzhod*).

13. korpus:

- 50. divizija naj se izkrca pri Avoli in utrdi lokalno mostišče ter varuje levi bok 13. korpusa, kasneje pa s 5. divizijo in 1. zračnodesantno divizijo zavzame Augusto in Catanio (sektor *ACID jug*);

¹¹Sestava: štab 13. in 30. korpusa; 5., 50., 51., 78. in 1. kanadska divizija, 1. zračnodesantna divizija, 231. pehotna brigada, 5., 40. in 41. odred komandosov (Drugi svetski rat (3): 466).

- 5. divizija naj se izkrca pri Cassibilu in utrdi lokalno mostišče, zavzame Siracuze in pozneje skupaj s 1. zračnodesantno divizijo zavzame Augusto in Catanio (sektor *ACID sever*);
- 1. zračnodesantna brigada naj bi zavzela most Grande čez reko Anapo blizu Siracuz;
- 2. padalska brigada naj bi zavzela most čez reko Mulinello pri Augusti;
- 1. padalska brigada naj bi zavzela most Primosole čez reko Simeto, kar je usklajeno z napredovanjem 13. korpusa;
- 78. divizija naj bi bila v rezervi.

Vsa izkrcanja, razen 51. in 3. ameriške divizije, so bila predvidena »ship to shore«, kar pomeni, da so moštvo in opremo z ladjami prepeljali do območja napada ob obali, nato pa premestili v desantna plovila za končni napad na obalo. Ostali dve diviziji bi se izkrcali »shore to shore«, to pa pomeni, da bi se moštvo in oprema prepeljalo neposredno na obalo, s čimer bi se skrajšal čas izkrcanja. Tak način izkrcanja je omogočalo novo amfibijsko plovilo *DUKW*.

Za napad na Sicilijo so zavezniki nameravali uporabiti novo serijo desantnih plovil¹² in ladij in ti naj bi igrali pomembno vlogo. Najpomembnejši so bili: velika desantna ladja za tanke (*LST – landing ship, tank*), srednja desantna ladja za tanke ali tankonosilke (*LCT – landing craft, tank*), srednja desantna ladja za pehoto (*LCI – landing craft, infantry*) in jurišni čoln (*LCVP – landing craft, vehicle or personnel*). Ker pa so bila to nova plovila, nihče ni mogel zagotovo vedeti, kako se bodo obnesla v operaciji (Vojna enciklopedija (2): 406; D'Este, 1988: 153).

¹² V 2. svetovni vojni so Američani in Britanci množično gradili desantne ladje različnih tipov za prevoz in izkrcanje enot in materiala. Delile so se glede na velikost (veliki, srednji, mali čolni) in namen (za prevoz pehote, materiala, vojne tehnike in za podporo). Poleg njih pa so se gradila tudi amfibijska vozila, ki so bila usposobljena za premik po vodi in na kopnem. Za vse desantne ladje je značilno, da imajo ravno dno, majhen ugrez, sposobnost, da se premaknejo na obalo, kjer hitro izkrcajo tovor. *LST* – ima veliko kapaciteto nosilnosti, lahko izkrca tanke in ostalo težko vojno tehniko direktno na obalo, predstavljal je glavno komponento v razvoju desantnega vojskovanja. *LCT* – lahko je prepeljal od 4 do 10 tankov. *LCI* – lahko je prepeljal okrog 200 vojakov z njihovo opremo. *LCVP* – prepeljal je okrog 36 vojakov oziroma 4 tone materiala (Vojna enciklopedija (2): 406).

4.5 Naloge letalstva

Podpora kopenski vojski in mornarici naj bi nudile letalske sile¹³ pod poveljstvom maršala Tedderja. Osnovne naloge zavezniškega letalstva so bile: zagotoviti zračno premoč nad Sicilijo, varovati konvoje, zagotoviti podporo izkrcanim silam in transport zračnodesantnih sil.

Operacije letalstva so bile razdeljene v tri faze:

- uvodno strateško bombardiranje
- zavarovanje in podpora izkrcanim enotam
- letalske operacije v podporo zavzetja Sicilije.

Prva faza naj bi se začela po končanih operacijah v Tuniziji in bi vključevala sistematično bombardiranje ciljev na Siciliji, Sardiniji in v Italiji ter letalske napade na nasprotnikovo ladjevje. Cilji so bili Neapelj, Messina in Palermo, skupaj s pomembnimi letališči na Siciliji in celini Italije. Prva faza naj bi vključevala tudi napade na otok z namenom, da se prepreči sovražnikovo okrepitev. Vendar bi morala biti faza izpeljana previdno, da nasprotnik ne bi ugotovil pravega namena zaveznikov glede mesta izkrcanja.

Teden pred izvedbo pomorskega desanta bi napade usmerili na nemške in italijanske sile ter na letališča, ki so bila blizu obalam izkrcanja. Sledili bi napadi, usmerjeni na cestne povezave na otoku ter na pristanišča Catania, Palermo, Messina. Intenzivnejše bombardiranje Messine naj bi se začelo nekaj dni pred izkrcanjem, kar bi onemogočilo okrepitve nasprotnika.

Tretja faza pa bi predstavljala napad na lokalna letališča, kar bi bilo v skladu z napadi izkrcanih sil, in vzpostavitev letalske podpore na Siciliji z uporabo zavzetih letališč. Naloga letalstva pa se s tretjo fazo ne bi končala. Letalski napadi naj bi se nadaljevali tako v taktičnem smislu (podpora in zaščita kopenskih sil) kot tudi strateškem, saj bi z njimi preprečili sovražnikove okrepitve prek Messine (Pack, 1977: 62, 63; D'Este, 1988: 166, 167).

¹³ Združene so bile v Letalskem poveljstvu Sredozemlja (Mediterranean Air Command). Glavno silo je predstavljalo strateško in taktično letalstvo, sestavljeno iz »puščavskega letalstva«, 12. letalskega poveljstva za podporo, taktičnih bombniških sil in 9. letalske armade (Vojna enciklopedija (8): 555).

To so bile naloge, ki pa niso dale konkretnih informacij o tem, kakšno zaščito lahko desantne sile res pričakujejo. Zato je bilo letalstvo tarča kritik s strani mornarice in kopenske vojske. Letalstvo namreč po njihovem ni pokazalo volje za koordinirano sodelovanje, saj je tedaj pri večini letalskih poveljnikov prevladalo mišljenje, da letalstvo predstavlja edini odločujoči element pri vodenju vojne in da letalske sile lahko same z uničenjem strateško pomembnih ciljev odločijo o izidu vsake bitke, celo vojne. Menili so, da je za podporo izkrcanja dovolj flota in da letalska zaščita ne bo več potrebna, saj bo strateško letalstvo z bombardiranjem nasprotnikovih zračnih centrov popolnoma onemogočilo delovanje nasprotnikovih letalskih sil (Pomorska enciklopedija (7): 260).

4.6 Končne priprave

Po končanih operacijah v Tuniziji so zavezniki reorganizirali, izpopolnili, opremili in oborožili divizije, ki so bile predvidene za napad, ter izvedli sistematične vaje. Američani so v zalivu Arzev (pri Alžiru) izvedli vaje v desantnih operacijah, ki pa niso bile uspešne. Enote so se izkrcale na napačnih mestih, pogosto tudi več kilometrov od predvidenega mesta izkrcanja. Britanske divizije, ki so bile razporejene od Tunizije do Srednjega vzhoda, niso imele možnosti, da bi med urjenjem vzpostavile dobro povezavo in sodelovanje z letalstvom, ki se je nahajalo na Malti.

Zavezniške divizije so bile razporejene na različnih območjih – severna Afrika, Srednji vzhod, Velika Britanija, ZDA. Za celotno operacijo je bilo pomembno pravočasno zbiranje in vkrcavanje desantnih enot, ki se je začelo konec junija oziroma v začetku julija.

V okviru 8. britanske armade se je kot prva vkrcala 1. kanadska divizija, ki je 28. junija izplula iz pristanišč v Veliki Britaniji. Ostale britanske sile so se vkrcale v pristaniščih v severni Afriki: 51. divizija v Tuniziji (Sousse, Sfax) in na Malti, 231. pehotna brigada, 50. divizija in 5. divizija na Srednjem vzhodu (Suez, Alexandria, Haifa) ter 1. zračnodesantna brigada v Tuniziji (Tunis).

V okviru 7. ameriške armade se je kot prva vkrcala v ZDA 45. divizija, s krajšim postankom v Alžiriji (Oran). 3. divizija se je vkrcala v Tuniziji (Bizerta), 1. in 2. oklepna divizija v Alžiriji (Alžir, Oran).

Zavezniške vojne in trgovske ladje naj bi bile skupaj z desantnimi silami do 7. oziroma 8. julija pripravljene, da izpljujejo iz območij vkrcanja proti zbirni točki na Malti. Tu naj bi se konvoji formirali v desantne odrede in nadaljevali s plutjem proti otoku oziroma določenim območjem izkrcanja.

Zavezniška armada je imela za izvedbo desanta in operacij na Siciliji skupaj dvanajst divizij, več samostojnih brigad in odredov, močno floto in letalstvo. V operaciji naj bi sodelovalo okrog 470.000 vojakov, 600 tankov, 1.800 topov, 14.000 avtomobilov, 4.900 letal, 2.600 vojnih, transportnih in drugih pomožnih ladij (Drugi svetski rat (3): 468).

Da bi dosegli presenečenje in zagotovili uspeh operacije *Husky*, je zavezniška obveščevalna služba širila lažna sporočila o zavezniškem izkrcanju na Sardiniji in na Peloponezu. To je bila t. i. operacija *Mincemeat* – "*Mleto meso*".

Zavezniška podmornica je ob španski obali odvrгла truplo »majorja Williama Martina«, ki je imel ob sebi ponarejene dokumente. Truplo je naplavilo na obalo, kjer je padlo v roke nemškemu agentom. Med ponarejenimi dokumenti je bilo zlasti pomemben dopis britanskega generalštaba generalu Alexandru, iz katerega je bilo razvidno, da se bo glavni desant izvršil na Peloponezu in Sardiniji. Zavezniška prevara je prepričala nemško vodstvo, ki je verjelo v verodostojnost dokumentov.

5. OBRAMBA SICILIJE

Največji problem Italijanov in Nemcev je bil v tem, da niso mogli zagotovo vedeti, kje bodo zavezniki »udarili« po končanih operacijah v severni Afriki. Zavezniki so bili v strateški prednosti, saj so imeli na voljo širok izbor možnih ciljev v Sredozemlju. Sredozemlje jim je bilo ponovno odprto, oblast nad Afriko pa jim je nudila možnost obkolutve Evrope.

Poraz Nemcev in Italijanov v Tuniziji je pustil Italijo in italijanske otoke skoraj brez primerne obrambe. Italijanska vojska je bila povsem oslabela,¹⁴ večji del oborožitve je bil zastarel in nepopoln, poleg tega pa je bila morala vojakov na nizki stopnji. Zaradi izgub in pomanjkanja nafte pa je bila omejena uporaba letalstva in mornarice.

Italijansko vodstvo se je zavedalo, da njihova vojska predstavlja šibko bojno silo, zato so začeli iskati pomoč pri Nemcih. Ker italijanska vojska ni imela nobenih mobilnih mehaniziranih sil, so rotili nemško vodstvo, da jim priskrbi močno okrepitev. Hitler je bil pripravljen nuditi pomoč in je ponudil pet mobilnih divizij, s katerimi bi okrepili italijansko obrambo. Vendar je bil Mussolini v tem času previden in je izrazil željo po samo treh divizijah, ki so se že nahajale v Italiji. Njegovo zavračanje pomoči je bilo posledica ponosa in strahu. Ni želel, da bi svet videl, da je Italija odvisna od nemške pomoči, po drugi strani pa je bil previden, saj ni želel, da si Nemci s svojimi okrepitvami pridobijo dominanten položaj v Italiji (Hart, 1970: 455).

Tudi Hitler je postal nezaupljiv do svojega zaveznika. Slabe razmere v Italiji so namreč kazale na možnost padca Mussolinijeve vlade in sklenitve miru z zavezniki.¹⁵ Hitler je v primeru zavezniškega zavzetja otoka Pantellerije videl še eno dramatično potrditev svojih sumov. Izguba otoka ni bila samo vojaški poraz, ampak je služila kot namig na to, kaj lahko pričakuje od Italijanov v prihodnosti. Nemci so namreč težko razumeli, zakaj Italijani niso odločneje nastopili proti zaveznikom, saj so navsezadnje branili svoje ozemlje. Ali je hitrost padca Pantellerije kazalec poteka prihodnjih operacij v Sredozemlju?

¹⁴ V severni Afriki je Italija izgubila tri armade, na vzhodni fronti je bila skoraj popolnoma uničena 8. armada, oslabei so jo tudi stalni boji in velike izgube enot v Jugoslaviji, Grčiji, Albaniji in južni Franciji.

¹⁵ Hitler je naročil svojemu poveljstvu, da pripravi načrt, šifrirano ime Alarich, za nemško okupacijo severne Italije v primeru, da se Italijani predajo zaveznikom oziroma z njimi sklenejo mir.

Vse to pa je bil razlog, da je nemško vodstvo oklevalo s premikom nemških divizij v notranjost Italije, saj bi bile v primeru padca Italije izolirane in tako izpostavljene napadu zaveznikov. Po drugi strani pa je bilo prepričano, da sta italijansko vodstvo in feldmaršal Kesselring¹⁶ v zmoti glede mesta zavezniškega udara, saj so menili, da bo to Sicilija. Nasprotno je Hitler menil, da bo Sardinija bolj verjeten zavezniški cilj kot Sicilija. Sardinija bi zaveznikom nudila odlično odskočno desko proti Korziki, Franciji ali Italiji. Istočasno pa je nemško vodstvo pričakovalo, da bodo zavezniki napadli tudi v vzhodnem Sredozemlju, najverjetneje v Grčiji (Hart, 1970: 455–456; Veranov, 1997: 305–306).

Hitlerjevo prepričanje je dodatno podkrepila zavezniška prevara "*Mleto meso*", kateri je verjel. Zaradi »znanih« ciljev zaveznikov je nemško vrhovno poveljstvo poslalo okrepitve iz Francije v pristanišča na jadranski obali in v Grčijo. Na Sardinijo so poslali oklepno divizijo, okrepili so obalne baterije v Grčiji, prav tako pa so minopolagalce, ki so postavljali minske ovire pred Sicilijo, prestavili v Grčijo. Ukaze o premiku je dobila tudi večina nemških rušilcev, ki so se dotlej zadrževali v vodah okoli Sicilije.

Zavezniška prevara pa ni prepričala italijanskega vodstva in feldmaršala Kesselringa, ki so menili, da bo Sicilija zavezniška tarča. Zato je slednji 21. junija na Sicilijo poslal oklepno divizijo *Hermann Göring*.

5.1 Obrambna strategija Italije in Nemčije

Ker so imele zavezniške sile popolno prevlado tako na morju kot v zraku, je težišče obrambe Sicilije predstavljala kopenska vojska. Za obrambo otoka je bil zadolžen general Guzzoni, poveljnik 6. italijanske armade, ki je imel poveljstvo pri Enni. Obrambo je tvorila 6. italijanska armada, ki je poleg dveh nemških divizij vključevala štiri pehotne divizije, pet divizij obalne obrambe ter nekaj manjših enot.

¹⁶ Kesselring je bil Hitlerjev predstavnik glede vprašanj, ki so zadevala nadaljevanje vojne v centralnem in zahodnem Sredozemlju (D'Este, 1988: 197).

V začetku julija je bilo na Siciliji okrog 200.000 italijanskih vojakov in 62.000 nemških. Na prvi pogled je obramba delovala zadostno, vendar je bilo takšno stanje v resnici samo na papirju. Slaba disciplina in urjenje, pomanjkanje morale, nezadostna in zastarela oborožitev ter kritično pomanjkanje transportnih sredstev so kazali na slabo stanje obrambnih sil. Izjemi sta bili nemški diviziji: 15. motorizirana divizija in divizija *Hermann Göring*, ki sta bili za bojno nalogo pripravljene.

Italijanski pehotni diviziji *Napoli* in *Aosta* sta bili razdeljeni na več bojnih skupin, ki so služile kot rezerve obalnih divizij. Bili sta slabo izurjeni. Najboljša italijanska divizija je bila *Livorno*, ki je bila dobro izurjena. Na Siciliji so se nahajale tudi nemške protiletalske enote, ki so v okolici Messine ščitile promet preko Messinske ožine.

Fortifikacijska ureditev¹⁷ na Siciliji je bila zelo slaba. Italijani so na otoku utrdili nekaj med seboj ločenih odsekov, ki pa so imeli maloštevilne bunkerje, žične ovire, nekateri bunkerji so bili celo brez oborožitve, manjkalo je posadk. Ovire, minska polja na obali in ob njej, protitankovski okopi so se pojavljali nepovezano, na vsakih osem kilometrov je bil postavljen en protitankovski top. Obalne divizije so bile popolnjene s starejšimi možmi, bile so slabo oborožene in opremljene, pogosto slabo vodene, z malo transportnih sredstev, branile pa so območja od 80 do 120 kilometrov (Drugi svetski rat (3): 468–469). Zaradi slednjega in zaradi kordonske¹⁸ razporeditve ne bi bile sposobne nuditi odločilnega odpora proti nasprotniku (Garland in Smyth, 1965: 79).

Italijansko vodstvo se je zavedalo, da je potrebno glavni odpor izvršiti na obali v času, ko se nasprotnik izkrca in preden bo vzpostavil operativno mostišče. General Guzzoni je ocenil, da bodo obalne divizije zmožne zadržati samo začetni napad, ne bodo pa mogle ustaviti zaporednih napadov. Vzdržati bi morale toliko časa, da bi začele delovati operativne rezerve, ki bi izvedle odločilen napad na izkrcane desantne sile. Zato je bilo potrebno postaviti rezerve čim bližje območju zavezniškega desanta. Postavilo se je vprašanje, kje se bo zavezniški desant sploh izvršil.

¹⁷ Fortifikacijsko ureditev na otoku so si ogledali tudi nemški obalnoobrambni svetovalci, nadzorniki izgradnje Atlantskega zidu. Italijani so si namreč zelo želeli, da bi podobno utrditev postavili tudi na Siciliji, vendar jim je za to primanjkovalo virov. Kljub naporom, da bi izboljšali in razširili obstoječe utrdbe na obali, so pri tem le malo napredovali (Garland in Smyth, 1965: 76).

¹⁸ Gre za enakomeren razpored enot in utrjenih objektov v liniji, s slabimi rezervami ali brez njih, brez jasnega težišča (Vojna enciklopedija (4): 589).

Glede mesta izkrcanja sta si bila Guzzoni in Kesselring enotna, saj sta menila, da je najverjetnejše mesto izkrcanja jugovzhodni del otoka. General Guzzoni je zato želel, da se obe nemški diviziji (ti sta predstavljali jedro sicilijanske obrambe) usmerita na ta del otoka. Vendar se je Kesselring¹⁹ odločil drugače in odredil, da se glavna 15. motorizirane divizije premesti na zahodni del otoka. Premestitev je zrcalila nemško nezaupanje do Italijanov, saj se je po tihem predvidevalo, da se bodo Italijani množično predali. Nemške sile so bile tako preudarno razkropljene, da bi bile zmožne razorožiti Italijane v primeru, da prestopijo na zavezniško stran.

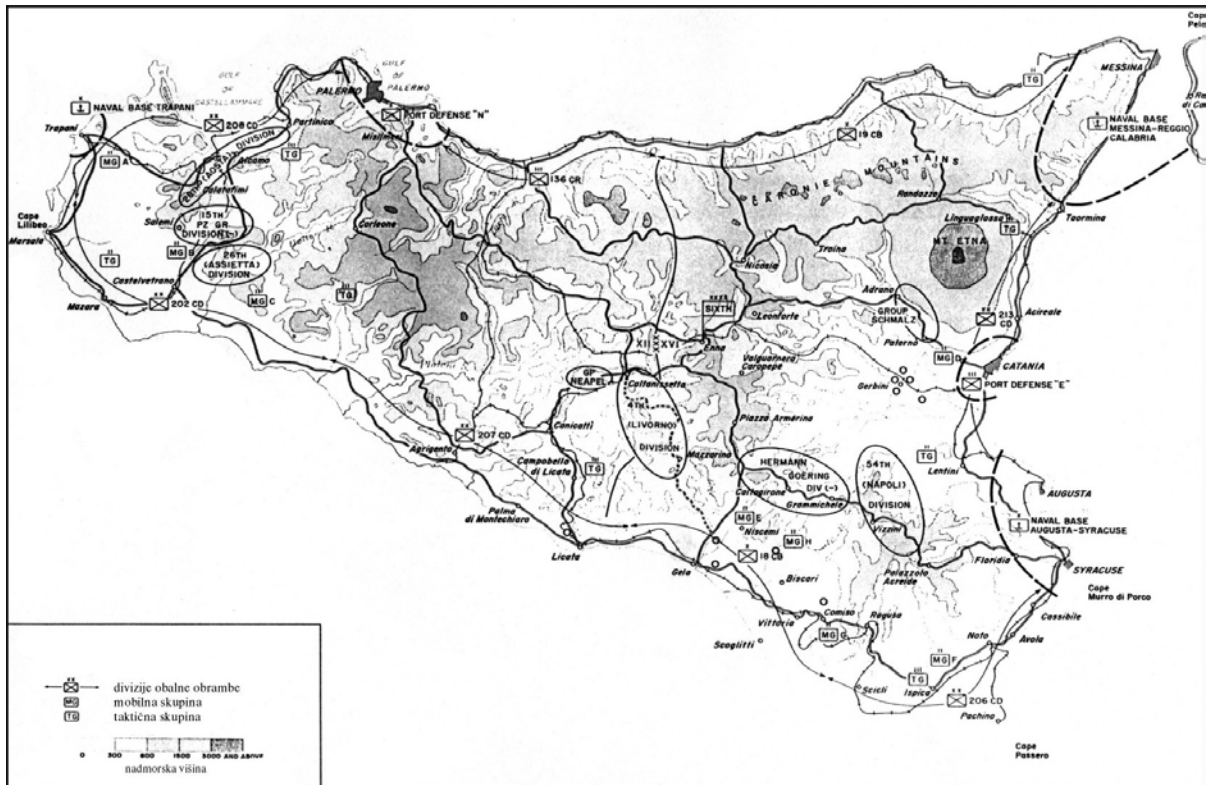
Sprejeta obrambna strategija je bila naslednja: Odločilna bitka se bo vodila vzdolž obale z obalnimi divizijami, katerimi bodo dodali lokalne rezerve. Štiri mobilne italijanske divizije bodo blizu obale v manjših skupinah in bodo pripravljene, da napadejo takoj, ko bodo zavezniki na obali. Na koncu pa bosta nemški diviziji »očistili« območje. Treba bi bilo uničiti nasprotnikove desantne sile, še preden si zavarujejo mostišče, in preprečiti njegovo širjenje in napredovanje (D'Este, 1988: 196–198).

¹⁹ Čeprav Kesselring ni imel nadzora nad Vrhovnim poveljstvom italijanske vojske, je v praksi vplival na odločitve, ker je bil navsezadnje Hitlerjev najvišji predstavnik v osrednjem Sredozemlju.

5.2 Kopenska vojska

V skladu s sprejeto obrambno strategijo so bile v začetku julija nemške in italijanske sile glede na naloge razporejene v dva ešalona:

Skica 4: Obramba otoka

Vir: prirejeno po Garlandu in Smythu (1965: priloga).

Prvi ešalon je imel za nalogo neposredno obrambo obale in je bil v kordonskem razporedu vzdolž obale sestavljen izključno iz italijanskih enot.²⁰ Te sile naj bi na obali izvedle odločen udar proti nasprotniku in s tem ustvarile potreben čas za intervencijo drugega ešalona.

Sestava prvega ešalona: pet obalnih divizij (206., 213., 208., 202., 207.), dve obalni brigadi (18., 19.), 136. obalni polk, tri utrjena pomorska območja (Piazza marittima: Trapani, Messina-Reggio, Siracuze-Augusta) in dve pristaniški obrambni skupini (skupini N, E).

²⁰ Mussolini je menil, da bodo ti vojaki najboljša obramba, saj bodo branili svoje ozemlje.

Drugi ešalon je predstavljal glavne mobilne sile italijanske in nemške vojske, ki so bile razporejene v notranjosti otoka in so bile pripravljene, da hitro delujejo v katero koli smer. Razdeljene so bile v dva korpusa:

- 12. korpus (poveljnik general Arisio) je bil nameščen na zahodnem delu otoka; sestavljali sta ga dve italijanski pehotni diviziji (Assietta in Aosta) ter glavnina nemške 15. motorizirane divizije;
- 16. korpus (poveljnik general Rossi) je bil odgovoren za obrambo vzhodnega dela otoka, sestavljali pa sta ga pehotni diviziji Napoli in Livorno, nemška oklepna divizija Hermann Göring, borbena skupina Schmalz²¹ in del 15. motorizirane divizije.

Kot rezervo so določili italijansko divizijo Livorno in tretjino 15. motorizirane divizije (skupina Fullriede). Dodatne enote, ki so še bile na poti na Sicilijo, so oblikovale rezervno skupino Neapel, ki se je nahajala v centru.

Mornariške baze so zajemale dobro utrjene obalne predele okoli pristanišč Augusta-Siracuze, Trapani in Messina. Oborožene so bile s protimornariško in protiletalsko artilerijo. Obramba proti odprtemu morju je bila učinkovito organizirana, medtem ko so imele slabo obrambo v primeru napadov s celine. Poveljstvi pristaniških obramb sta bili v pristaniščih Catania in Palermo (Vojna enciklopedija (8): 555; Garland in Smyth, 1965: 79; D'Este, 1988: 209).

5.3 Mornarica

Glavnina italijanske vojne mornarice (6 vojnih ladij, 7 križark, 32 rušilcev, 16 torpedovk, 48 podmornic, 115 torpednih čolnov) se je nahajala v pristanišču La Spezia v Genovskem zalivu; zanjo ni bilo predvideno, da aktivno sodeluje v obrambi. Bila je opešana, primanjkovalo ji je radarjev, letalonosilk in nafte. Proti nasprotniku bi lahko delovala le ob primerni letalski podpori, ki pa ni bila na voljo. Hkrati pa bi potrebovala štiriindvajset ur, da bi prišla do Sicilije.

V obrambi Sicilije naj bi sodelovalo le majhno število torpednih čolnov in podmornic, in sicer deset italijanskih in šest nemških podmornic, ki so imele nalogo napasti zavezniške konvoje (Garland in Smyth, 1965: 82).

²¹ Skupino Schmalz je tvorila tretjina divizije Hermann Göring in skupina Körner (Garland in Smyth, 1965: 86).

5.4 Letalstvo

Italijansko letalstvo je imelo v tem času skupaj okrog 1.250 letal, od katerih je bila večina zastarelih in so bili razporejeni po celotni Italiji, otokih in na okupiranih teritorijih, tako da jih je bilo na Siciliji le okrog 300. 2. nemška zračna flota je imela 700 bojnih letal in močne protiletalske enote. Dejansko stanje letalstva je težko oceniti, vseeno pa število letal, sposobnih za boj, pred začetkom zavezniškega boja za prevlado v zraku ni znašalo več kot 1.000 letal.

Nemško bombniško letalstvo je bilo razporejeno na letališčih Lecce in Foggia v južni Italiji, lovci pa so bili večinoma na Siciliji na letališčih pri Catanii in Comisu. Torpedno letalstvo, predvideno za napade na desantno floto, je imelo bazo v južni Franciji, z delom lovcev za neposredno zaščito in delom izvidniškega letalstva. Skupina za daljno izvidništvo pa se je nahajala v srednji Italiji (Frosinone), medtem ko so bile transportne enote v Firencah in Pisi.

Na letališčih so znatno okrepili protiletalsko artilerijo, posebno močno protiletalsko artilerijo pa je dobila obramba Messine, kamor so premestili tudi del protiletalske artilerije iz severne Italije, hkrati pa so uporabili tudi vsa sredstva, evakuirana iz Tunizije (Ulepič, 1974: 208).

Tako je otok branilo okoli 260.000 vojakov, 1.500 topov, 400 tankov, 1.000 letal, nekaj podmornic in manjše število torpednih čolnov (Drugi svetski rat (3): 470).

6. IZVEDBA OPERACIJE *HUSKY*

6.1 Uvodne operacije

Neposredne priprave za operacijo *Husky* so se začele 13. maja 1943, ko so se končale operacije v Tuniziji. Zavezniško letalstvo je bombardiralo pomembne vojaške, ekonomske in prometne objekte na Siciliji, Sardiniji in v južni Italiji. To je povzročilo, da je imel nasprotnik izgube v letalstvu, hkrati pa je bilo ohromljeno premeščanje enot in materiala.

Kljub temu da so imeli zavezniki v rokah Tunizijo in so uporabljali njena pristanišča (Bizerta, Tunis, Sousse, Sfax), so bili mnenja, da je nadzor nad morsko ožino med Tunizijo in Sicilijo ogrožen zaradi otokov Pantelleria, Lampeduza in Linoza. Če bi zavezniki zavzeli Pantellerio in ostala otoka, bi jih lahko uporabili kot baze za svoja letala, s čimer bi nudili boljšo zračno zaščito enotam, ki bi se izkrcale na Siciliji. Ker pa je bil otok Pantelleria močno utrjen in varovan,²² je general Eisenhower predlagal, da se otok predhodno bombardira iz zraka in z morja, nato pa se izvede pomorski desant. Tako naj bi zavezniki izvršili nekakšen laboratorijski poskus, v katerem bi se pokazali učinki in posledice bombardiranja dobro utrjene obale.

V začetku junija je zavezniško letalstvo okrepilo bombardiranje otoka Pantelleria. 11. junija naj bi sledil pomorski desant 1. britanske pehotne divizije. Ko so se zavezniške ladje približale otoku, se je italijanska posadka predala, še preden se je divizija izkrcala. Tako so otok zavzeli brez večjega odpora.²³ V naslednjih dneh so zavezniki zavzeli še otoke Lampeduza, Linoza in Lampione.

Eisenhowerjev eksperiment je bil uspešen. Pantelleria in ostali otoki so tako nudili zaveznikom varnejši prehod za ladjevje v centralnem Sredozemlju, še pomembneje pa je bilo to za letališča, ki so bila tako bliže Siciliji (Blumenson, 1976: 51–53).

²² Obramba otoka: 12.000 vojakov, 45 obalnih baterij in 80 letal. Večina vojaških objektov in letališč se je nahajala pod zemljo.

²³ To je edinstven primer v zgodovini, da tako močno utrjen otok kapitulira samo zaradi zračno-pomorskega bombardiranja. Desantne sile so otok samo okupirale (Žužul, 1959: 13).

Po zavzetju Pantellerie so se okrepili napadi na letališča na Siciliji, zlasti na letališča v okolici Gerbinija. Neposredno pred izkrcanjem pa je zavezniško letalstvo silovito bombardiralo vsa letališča na otoku. Večina letališč je bila uničenih, zato so morali nasprotniki evakuirati letala s Sicilije. Tako so zavezniki uspešno izvedli prvo fazo operacije. Dosegli so premoč v zraku in onemogočili delovanje italijanske mornarice, ki je ostala v oddaljenih pristaniščih.

6.2 Zračni in pomorski desant

Zavezniška flota je 7. in 8. julija zaplula iz severnoafriških pristanišč s prvim ešalomom 8. in 7. armade proti zbirališčem južno in zahodno od Malte. Naslednjega dne sta morali biti obe desantni eskadri zbrani, da bi lahko odpluli proti svojim ciljem.

Devetega julija so vse ladje prejele sporočilo admirala Cunninghama:

»Pred nami je eden najznamenitejših podvigov te vojne - prvič bomo sovražnika napadli na njegovem ozemlju ... Naš cilj je jasen in naša dolžnost je, da to velikansko odpravo v kar najkrajšem času uspešno zaključimo ... Da bi izpolnili to dolžnost, bomo morali veliko tvegati... V celoti zaupam v odločnost, znanje in vztrajnost vseh, ki vam je zaupana ta operacija.« (Morison, 1954: 66)

Pred invazijo pa se je pojavilo vprašanje, kakšno bo vreme. Že več tednov pred dnem, predvidenim za začetek napada, je bilo vreme sončno in mirno, toda 9. julija se je vreme poslabšalo. Začel je pihati močan veter s hitrostjo okrog šestdeset kilometrov na uro. Močan veter in visoki valovi so ovirali letalstvo in mornarico. Zaradi poslabšanih vremenskih razmer je admiral Hewitt resno razmišljal o preložitvi napada. Tudi generala Eisenhower in Cunningham na Malti sta bila zaskrbljena. Če bi se operacija prestavila, bi bilo potrebno čakati še dva ali tri tedne, da bi se flota ponovno formirala in razporedila. Eisenhower se je posvetoval z meteorologi, ki so zagotovili, da se bo vreme izboljšalo, zato se je odločil, da se operacija nadaljuje (Prikril, 1956: 361).

6.2.1 Zračni desant

V času, ko so konvoji pluli proti svojim mestom izkrcanja, pa so z letališč v Tuniziji in Libiji vzletela transportna letala s 1. britansko brigado 1. zračnodesantne divizije in 505. ameriškim padalskim polkom 82. zračnodesantne divizije. Naloga predhodnega zračnega desanta, s

katerim se je dejansko začela invazija na Sicilijo, je bila zmanjšanje delovanja sovražnikovega lovskega letalstva in protiletalske artilerije.

Na območju Siracuz naj bi 1. britanska brigada zavzela pomemben most Ponte Grande čez reko Anapo in zahodni del Siracuz. Pomorsko oporišče Siracuze-Augusta je imelo dobro obrambo z morske strani, medtem ko s kopenske ni bilo močnejših utrd. Dostop do Siracuz z juga, to je iz smeri napredovanja 8. armade, je omogočal ravno most Ponte Grande, zato je bilo izrednega pomena, da zavezniki preprečijo rušenje mostu. Nezavzet most bi tako armadi onemogočil premik do mesta, ki je predstavljalo prvi okrepiteveni kanal za armadi²⁴ (Drugi svetski rat (3): 472).

Vendar pa je bil zračni desant²⁵ neuspešen ali kot se je izrazil zgodovinar D'Este (1988: 231): »Neizkušenost in močan veter sta bila usodna kombinacija, ki je povzročila, da je bila operacija velika nesreča.« Od 137 jadralnih letal, določenih za izvršitev naloge, jih je samo dvanajst pristalo na predvidenem mestu. Tako je most zavzela skupina osmih oficirjev in petinšestdesetih vojakov in ga kljub hudemu topniškemu ognju držala v svojih rokah do prihoda 5. divizije.

Tudi zračni desant 505. padalskega polka na območju Gele, ki je imel nalogo zavzeti cestne povezave (južno od Niscemija in pri Piano Lupu, kjer naj bi se nahajale sovražnikove rezerve), je imel nemalo težav. Padalci so bili po spustu razporejeni na območju od Niscemija do Nota, torej tudi v območje delovanje 8. armade, nekateri pa so se pri Santa Croce Camerina spustili celo na same bunkerje. Manj kot 200 padalcev se je spustilo na predvideno mesto južno od Niscemija.

Vzroki za neuspešnost operacije so bili neizkušenost pilotov in navigatorjev transportnih letal za nočno orientacijo in navigacijo, močan veter in delovanje sovražne protiletalske obrambe

²⁴ 7. armada je imela za cilj zavzetje treh pristanišč, ki pa niso bila dovolj za vse nadaljnje logistične potrebe. Zato naj bi 8. armada omogočila zagotovitev zalog prek pristanišča Siracuze tudi za 7. armado (Garland in Smyth, 1965: 92).

²⁵ Zračni desant je bil kombinacija dveh desantov, ki sta se razlikovala glede na način spuščanja, in sicer britanski spust z jadralnimi letali in ameriški s padalci. V britanskem zračnem desantu, naloga Landbroke, je sodelovalo 1.600 vojakov in 137 jadralnih letal, tipa Waco in Horsa. Uporabili so ameriška vlečna letala C-47 in britanska Albemarle in Halifax. Od vseh jadralnih letal jih je okrog petdeset strmoglavilo v morje, ostala so bila razkropljena na širokem območju, nekaj se jih je vrnilo celo v severno Afriko. V ameriškem zračnem desantu, naloga Husky1, je sodelovalo 3.400 vojakov. Nekatera letala niso našla cilja, zato so se vrnila v severno Afriko (Vojna enciklopedija (2): 401; Ulepič, 1974: 210).

iz Gele, Ponta Oliva in Niscemija. Čeprav zračni desant ni uresničil vseh zastavljenih ciljev, pa je z razpršenostjo enot zbegal obrambo otoka. Padalci so delovali v majhnih izoliranih skupinah in napadali nasprotnikove patrulje, prekinjali telefonske linije in zajeli orožje ter tako prepričali nasprotnika, da jih napada močna sila (D'Este, 1988: 228–231; Anderson, 1994: 64).

6.2.2 Pomorski desant

V noči z 9. na 10. julij so konvoji pripluli do Sicilije oziroma do natančno določenih mest, kjer so se na oddaljenosti deset do dvajset kilometrov od obale usidrali in začeli premeščati enote v desantno-jurišne čolne. Pomorski desant se je začel ob drugi uri zjutraj, vendar so visoki valovi prekrcanje upočasnili, tako da se je končalo ob šesti uri zjutraj.

V sklopu 8. armade je imel 13. korpus najpomembnejšo nalogo, in sicer hitro zavzetje Siracuz in Auguste. Kljub artilerijskim odporom na določenih mestih se je do šeste ure izkrcala večina enot, 5. divizija in komandosi na severu ter 50. divizija pri Avoli. 5. divizija je zavzela mesto Cassibile okoli osme ure, 50. divizija pa Avolo. Tako je do večera 13. korpus nadziral območje severno od Cassibila in severozahodno od Nota. 5. divizija je nato krenila proti mostu Ponte Grande, kjer je stopila v stik z ostalimi padalci, ki jim je uspelo izvršiti nalogo in odstraniti eksploziv z mostu. Enote so lahko tako neovirano nadaljevale premik proti Siracuzam, ki so jih zavzeli še istega dne.

Na odseku 30. korpusa, kjer so se izkrcale 231. pehotna brigada, 51. in 1. pehotna divizija, je bil odpor slab, tako da so enote do večera zavzele celotni polotok, mesto Pachino ter letališče. Uničeno letališče so že popoldne ponovno usposobili.

Montgomery (1951: 123) je ocenil izkrcanje 8. armade kot popolni uspeh. Vsi predvideni začetni cilji so bili doseženi. Nasprotniku ni uspelo izpeljati odločilnega protinapada oziroma se niso pretirano upirali. Nekatera mesta izkrcanja so bila izpostavljena obstreljevanju obalnih baterij in artilerije s celine, vendar to ni znatno oviralo izkrcanja. Nasprotnika je hitro zaustavilo močno delovanje ladijskega ognja. Montgomeryjeva armada je tako »trdno stopila na otok« (Montgomery, 1951: 123, 124).

Tudi izkrcanje 7. armade²⁶ je bilo uspešno. Pri Scoglittiju se je 45. pehotna divizija izkrcala z zamudo, vendar je uspela vzpostaviti manjše desantne osnove. Najmočnejše se je italijanska vojska upirala na območju Gele, kjer se je izkrcala 1. pehotna divizija, ki je Gelo tudi zavzela. Na območju Licate se je izkrcala 3. pehotna divizija (okrepljena s skupino A 2. oklepne divizije in 3. bataljonom rangerjev) in zavzela mesto.

Izkrcanje obeh armad je bilo uspešno zaradi slabega delovanja nasprotnikovega letalstva in nezmožnosti obalne obrambe za močnejši odpor. Na nekaterih odsekih so se italijanski vojaki umaknili, ne da bi se vsaj poskušali braniti.

Desant pa je bil uspešen tudi zaradi dobrega delovanja zavezniškega letalstva in mornarice. Letalstvo je bombardiralo vse povezave, ki so iz notranjosti vodile k mestom izkrcanja, obrambne položaje, letališča in nudilo podporo enotam na obali. Zavezniki so tako že prvi dan izvršili zastavljeno nalogo – izkrcali so enote in vzpostavili manjša mostišča (Drugi svetski rat (3): 473).

6.2.3 Odziv italijanske in nemške vojske

Izkrcanje je doseglo taktično presenečenje, ne pa strateškega, saj je sovražnikovo izvidniško letalstvo 9. julija opazilo pet konvojev južno od Malte. Sporočilo o odkritju zavezniških konvojev²⁷ je tako podprlo predpostavke generala Guzzonija, da bo naslednja zavezniška tarča v Sredozemlju ravno Sicilija. Tako je bilo ob dvaindvajseti uri razglašeno izredno stanje. Predhodni zračni desant pa je dodatno podprl mnenje Guzzonija, da se bodo zavezniki izkrcali sočasno na jugovzhodnem delu in na območju Gela-Agrigento. Kljub temu da so bile obveščene vse enote, pa so italijanske obalne enote predpostavljale, da bosta močan veter in razburkano morje preprečila izvedbo desanta in bodo tako imeli na voljo še »eno noč počitka«. Njihova nebudnost je tako pripomogla k lažji izvršitvi desanta.

Po zavezniškem napadu je imel general Guzzoni jasno predstavo o nastali situaciji, saj so poročila pokazala, da so britanske in kanadske sile vzpostavile mostišče vzdolž vzhodne obale med Siracuzami in polotokom Pachino, hkrati pa je vedel, da ameriške enote napredujejo proti notranjosti. Zato je ukazal skupini Schmalz in diviziji Napoli, da preprečita

²⁶ 2. oklepna divizija brez skupine A in 18. pehotni polk iz 1. divizije sta se pri Geli izkrcala kasneje.

zavezniški prodor v Catansko nižino, 15. motorizirana divizija je dobila ukaz o premiku na vzhod, medtem ko je diviziji Hermann Göring in Livorno določil, da napadeta ameriško mostišče pri Geli (Garland in Smyth, 1965: 163).

V noči z 10. na 11. julij sta diviziji Livorno in Hermann Göring izpeljali protinapad, ki je predstavljal resno grožnjo 7. armadi. Močno ladijsko obstreljevanje je povzročilo, da so se italijanske enote umaknile proti severu, medtem ko je nemška divizija nadaljevala s protinapadom in krenila proti Geli. V nemškem napadu je sodelovalo 60 tankov in dva bataljona motorizirane pehote, kar bi lahko ogrozilo 1. pehotno divizijo, saj še ni končala z izkrcanjem protioklepnih topov in težke artilerije. Vendar je 1. diviziji uspelo prebroditi krizo: pehotni polki so pustili, da so šli tanki mimo njih, ter počakali in zaustavili pehoto, ki je tanke spremljala, in jo napadli. S pomočjo natančnega ladijskega obstreljevanja, usmerjenega na tanke, so tako zaustavili nemško napredovanje proti Geli. 1. divizija je obdržala svoje položaje do prihoda novih okrepitev.

Uspeh, zaradi katerega se je nasprotnikova vojska umikala z območja Gele, pa je zasenčil neuspešni zračni desant padalcev 504. padalskega polka v noči z 11. na 12. julij, s katerim je general Patton²⁸ želel dodatno okrepiti 1. divizijo. V zračnem desantu je sodelovalo 144 transportnih letal z 2.000 padalci. Območje Gele je bilo čez dan tarča nenehnega obstreljevanja nemškega letalstva. Zaradi pomanjkanja koordinacije in slabega prenosa podatkov o zračnem desantu (o njem naj bi bile obveščene vse enote) se je v času, ko so letala priletela na določena mesta spusta, začelo silovito obstreljevanje ladijske in protiletalske artilerije, misleč, da gre za nemški desant. Sestreljenih je bilo 23 transportnih letal z okrog 400 padalci, uničenih pa 26.

Zavezniki so naslednjega dne napredovali po celi fronti in pri tem razbijali ostanke italijanskih obalnih in pehotnih divizij ter potiskali nemško divizijo Hermann Göring v notranjost. 7. in 8. armada sta se združili pri Ragusi, kot je predvideval načrt, in tako v dveh

²⁷ Tudi Hitler se je počutil nemočnega, ko je prejel sporočilo o zavezniških konvojih. Zato je ukazal, da se 1. padalska divizija pripravi za premestitev na Sicilijo iz svoje baze v južni Franciji. Poleg te odločitve pa v tem trenutku ni bilo mogoče veliko narediti, da bi preprečili močni zavezniški sili napad na Sicilijo.

²⁸ Upravičeno se lahko vprašamo, ali je bil ponovni zračni desant potreben. Nemške in italijanske enote so se z območja umaknile, tako da ni bilo grožnje o ponovnem protinapadu. Neuspeh zračnega desanta pa je posledica slabega sodelovanja in prenosa podatkov med mornarico, letalstvom in kopensko vojsko.

dneh in pol vzpostavili čvrsto mostišče na črti Siracuze-Ragusa-Licata. V noči z 12. na 13. julij so zavzeli še Augusto.

Zavezniki so v tem času izkrkali nove enote, tako da je bilo na obali okrog 80.000 vojakov, 700 motornih vozil, 300 tankov in 700 topov, kar je bilo dovolj za uspešno nadaljevanje operacije (Drugi svetski rat (3): 474–476).

6.3 Zavezniško prodiranje proti Catanii in Palermu

6.3.1 Nasprotnikova obramba

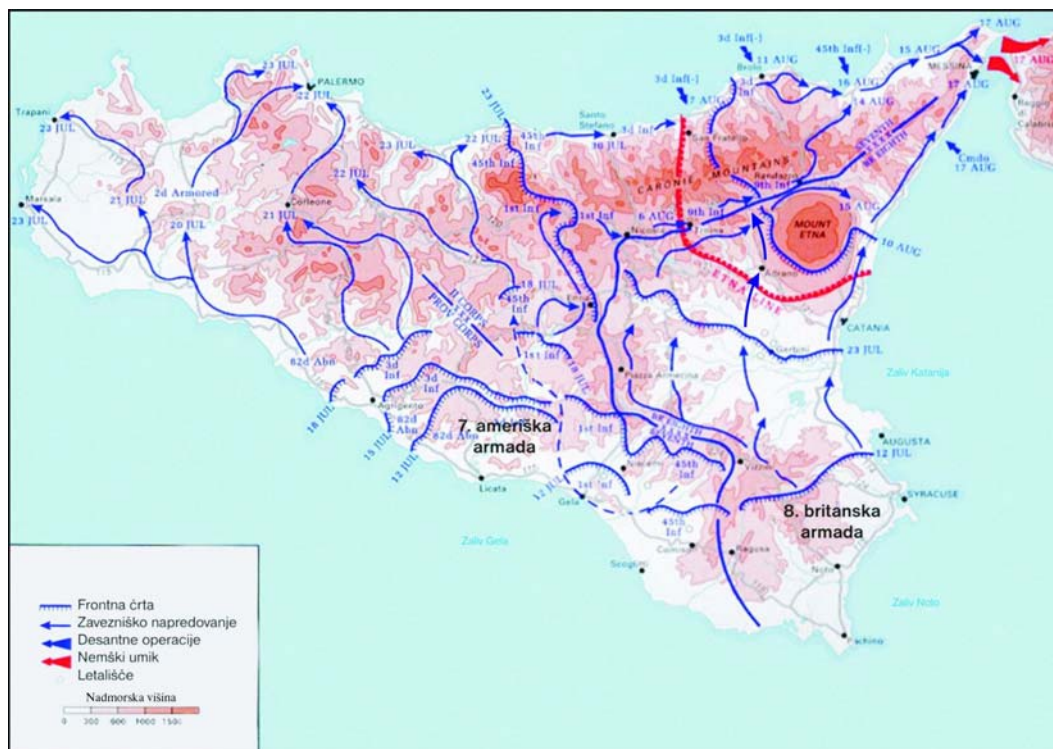
Poveljstvo italijanske 6. armade ni bilo več optimistično, saj je bilo zavezniško izkrcaje povsod uspešno, protinapad divizije Hermann Göring ni uspel, zavzete so bile Siracuze in Augusta pa tudi več letališč. Čeprav je general Guzzoni še verjel v odločilno ofenzivo, pa je bil Kesselring prepričan, da je Sicilija že izgubljena – v teh okoliščinah ofenziva ni bila možna, saj je bila armada številčno prešibka. Tako je postal glavni cilj nemških in italijanskih enot postopno oviranje zavezniškega napredovanja. Pri tem pa je bilo treba nemške in italijanske enote obvarovati pred velikimi izgubami in jih na koncu z vso opremo evakuirati v Italijo. Pogoj za to je bil, da Messina ostane čim dlje v nemških rokah.

Najpomembneje je bilo preprečiti zavezniški prodor v Catansko nižino, kar naj bi preprečila divizija Hermann Göring, ki je dobila ukaz o takojšnji premestitvi na to območje. Prav tako se je divizija Livorno premaknila na vmesni obrambni položaj, s čimer bi zaščitila območje med divizijo Hermann Göring na vzhodu in 15. motorizirano divizijo na zahodu. Naloga divizije Livorno je bila, da zaustavi prodiranje do pomembnega cestnega omrežja pri Enni. Tudi diviziji Assietta in Aosta sta začeli s premikom z zahodnega na vzhodni del otoka.

Na Sicilijo pa so prišle še nove nemške okrepitve, 1. zračnodesantna divizija in 29. motorizirana divizija. 1. zračnodesantna divizija je dodatno okrepila divizijo Hermann Göring, s čimer je bila na reki Simeti in južnih pobočjih Etne vzpostavljena močna obramba Catanie. Za dokončno obrambno črto je bila določena črta, ki je potekala južno od Catanske nižine na vzhodni obali Sicilije do Santo Stefana na severu (Garland in Smyth, 1965: 202-204).

6.3.2 Problem zaveznikov – kako nadaljevati?

Skica 5: Zavezniško napredovanje

Vir: http://www.exwar.org/1800_history/amphib/1943_sicily.htm

Po uspešnem izkrcanju in vzpostavitvi mostišč na južni in jugovzhodni obali Sicilije so imeli zavezniki dobra izhodišča za hitro zavzetje otoka. V tem trenutku bi morala 8. armada v celoti nadaljevati s prodorom proti Messini, medtem ko bi ameriške enote sestavljale njeno zaščito. Vendar se je general Montgomery odločil, da bo njegova armada napredovala v dveh smereh – 13. korpus vzdolž obale proti severu h Catanii in kasneje proti Messini, 30. korpus pa prek Caltagirone-Enna-Leonforta. Ker s svojo odločitvijo ni seznanil generala Pattona, se je kmalu zataknilo.

45. divizija je namreč glede na načrt 7. armade hitro prodirala proti »rumeni črti« (območje od Mazzarina do Grammichele) ter bila tako pripravljena za prodor na območje Vizzini-Caltagirone, ravno tako kot 30. korpus 8. armade. Ker je po mnenju Montgomeryja (1951: 125) obstajala nevarnost, da bi armadi druga drugo omejevali pri nadaljnjem prodoru proti Enni, je general Alexander odredil:

*8. armada bo napredovala v dveh smereh, prvi korpus bo zajel pristanišče Catania in skupino letališč, drugi pa bo napredoval po notranjosti prek Enne, Leonforta, Nicosije, Troine in Randazza in s tem obšel nemške položaje. Na Messino bo tako udaril levo od Etne. 7. armada bo napredovala v smeri Palma di Montechiaro-Canicatti-Caltanissetta in bo stopila v stik z 8. armado pri cestnem križišču jugozahodno od Enne. Meja med 7. in 8. armado, cesta Vizzini-Caltagirone-Enna, je v območju delovanja 8. armade.*²⁹ (Molony, 1973: 88–89).

Odločitev je razburila generala Pattona, saj je nova direktiva ponovno dodelila 7. armadi stransko vlogo, to je varovanje levega boka 8. armade. Upravičeno je namreč pričakoval, da bo 2. korpus napredoval po cesti, ki vodi do Enne, nato pa bi po zahodni strani obšel Etno, medtem ko bi britanska armada masovno prodrla po vzhodni obalni cesti do Messine. Vendar mu ni preostalo drugega, kot da je ukazal 45. diviziji, da spremeni smer napredovanja s severa na zahod (<http://www.webbuild.net/Beforetaps/inland.doc>).

Ta sprememba načrta je predstavljala prelomnico v operacijah na Siciliji³⁰ in eno najbolj spornih operativnih odločitev. Posledica le-te je bila, da so bili nasprotniki nenadoma brez pritiska polovice izkrcnih sil, kar jim je dalo dovolj časa, da so organizirali močne obrambne pozicije v notranjosti in na območju Catanie oziroma obrambno linijo od Catanie do Enne. Hkrati pa predstavlja jasen dokaz, da 15. armada ni imela natančno določenega načrta za nadaljevanje operacij po izkrcanju (Garland in Smith, 1965: 205–210; www.army.mil/cmhp/Brochures/72-16/72-16.htm).

6.3.3 Napredovanje 8. armade

Montgomeryjeva 8. armada je nadaljevala s premikom v dve smeri, in sicer 13. korpus vzdolž obale proti Catanii, 30. korpus pa h Caltagironu, Enni, Leonfortu.

Catania je bila najpomembnejši cilj 13. korpusa v četrti fazi zavezniške ofenzive, saj je kot pristanišče omogočala sprejem, pretovorjanje opreme, prek nje pa je vodila tudi najkrajša in najboljša pot do strateško najpomembnejšega mesta Messine. V Catanski ravnini se je nahajalo tudi dvanajst letališč, potrebnih za nadaljnje operacije zaveznikov, saj bi omogočala

²⁹ Na otoku so bile štiri ceste, ki so vodile do Messine. Prva je bila obalna cesta, kjer je napredoval 13. korpus. Druga je bila severna obalna cesta, dve cesti pa sta vodili po notranjosti otoka prek območja Enne do Messine. Dejansko so bile 8. armadi dodeljene vse ceste, ki so vodile do Messine.

pridobitev novih okrepitev in možnosti napadov v nasprotnikovo zaledje. Pri napredovanju proti Catanii pa je bilo potrebno predhodno zavzeti most Primosole čez reko Simeto, ki naj bi ga zavzela 1. zračnodesantna brigada. Po zavzetju mostu naj bi 1. zračnodesantna brigada vzpostavila manjše mostišče severno od mostu, medtem ko bi 50. divizija izvršila glavni napad v smeri Catanie.

Zračni desant se je začel v noči s 13. na 14. julij. Ko so se transportna letala v mesečini bližala sicilski obali, se je mornarici zazdelo, da napadajo nemški bombniki. Na ladjah so se oglasili protiletalski topovi in v nekaj minutah sestrelili več transportnih letal, ki so strmoglavila v morje. Med preostalimi letali je bilo veliko tako poškodovanih, da so se morala vrniti v svoja oporišča v severni Afriki. Ker pa je bila njihova formacija razbita, je večina neizkušenih pilotov izgubila pravo smer poleta. Nekateri med njimi so celo ukazali, naj posadka izskoči s padali, ko so leteli tik nad morsko gladino. Cilj je doseglo okrog 200 padalcev, ki so uspeli odstraniti eksploziv, s katerim so Nemci želeli razstreliti most. Vendar so se morali zaradi močnega delovanja nasprotnika umakniti. Dva dni kasneje, 16. julija, je most Primosole znova in nepoškodovan padel v roke 8. armadi (Morison, 1954: 165).

V tem času sta 50. divizija in oklepna brigada izvršili glavni napad proti Lentiniju in ga zavzeli 15. julija, nato sta nadaljevali premik proti Catanii in se združili s preostankom padalske brigade. Prek mosta Primosole je poskusila premestiti nekaj pehote in tankov, vendar so se morali zaradi močnih nemških sil umakniti. Naslednjega dne so z močnim napadom uspeli oblikovati mostišče severno od reke, ki je bilo globoko tri kilometre, s tem pa so zaščitili most.

General Montgomery se je odločil, da bo 13. korpus okrepil s 51. divizijo, ki je najprej delovala v območju Scordia-Francofonte-Lentini, nato pa je sledil premik proti Paternu.³¹ 17. julija je divizija uspela priti preko reke Simete, vendar je bilo njeno napredovanje zaradi močne obrambe zaustavljeno.

³⁰ Alexander se je jasno izrazil, da nima pripravljenega načrta za nadaljevanje operacij in da bo potek odvisen od delovanja nasprotnika. Neizogibna posledica slednjega je bila, da sta general Patton in Montgomery delovala samostojno (D'Este, 1988: 321, 324).

³¹ V primeru, da bi 45. divizija 7. armade nadaljevala prodor po cesti do Enne in zavzela pomembno cestno omrežje, bi lahko 30. korpus koncentrirano napredoval proti Paternu, kar bi jim omogočilo, da bi ga zavzeli pred koncem julija. S padcem Paterna bi bila prebita tudi obramba Catanske ravnine (Pack, 1977: 152).

Pri tem pa so se jasno pokazale namere nasprotnika ali – kot se je izrazil Montgomery (1951: 127): »Sovražnik je umikal svoje sile na severovzhodni del otoka, z obhodom okoli Catanie, ki jo je želel obdržati za vsako ceno. Ravno tako nam je skušal onemogočiti uporabo letališč južno od Catanie. In v resnici so bila letališča eden naših najpomembnejših ciljev na otoku, ker potem, ko bi jih naše letalstvo lahko uporabilo, ne bi dosegli samo tega, da bi enote lahko bolje podpirali iz zraka, ampak bi bili v stanju, da okrepimo naše letalske operacije v sovražnikovem zaledju. Ker je bilo zemljišče zelo ugodno za obrambo, je bil tako nasprotnik v prednosti.«

Zaradi slednjih ugotovitev je general Montgomery še dodatno okrepil 13. korpus s 5. divizijo, ki je napredovala proti Misterbiancu, z namenom, da razširi fronto napada na Catanio in obide center nasprotnikovega odpora. V noči s 17. na 18. julij je 50. divizija izvršila močan napad proti Catanii, ki pa je bil neuspešen, saj je bila obramba premočna.

Devetnajstega julija se je pritisk 13. korpusa nadaljeval v vseh štirih smereh, vendar je bilo napredovanje počasno. 5. divizija se je združila s 50. divizijo, 51. divizija je napredovala proti letališčem Gerbini in jih 20. julija tudi zavzela. Vendar se je morala naslednjega dne zaradi močnega protinapada umakniti na položaje, južno od letališč.

Na zahodnem krilu 8. armade je 1. kanadska divizija napredovala v smer Vizzini-Leonforte, vendar Leonforta ni mogla zavzeti, ker je bilo mesto dobro branjeno. Boji za Leonforte so potekali do 22. julija, ko je bilo mesto naposled obkoljeno in zavzeto. Na območju med 1. in 51. divizijo je napredovala 231. divizija, ki se je približala mestu Agira.

Neuspešnost prodora v Catansko nižino avtor D'Este (1988: 399) pripisuje Montgomeryjevi odločitvi o delovanju 8. armade na dveh smereh. Dejansko je za napad uporabil prešibko silo (50., 5. in 51. divizijo), ki ji ni uspelo zlomiti odpora oklepne divizije Hermann Göring in zavzeti Catanie.

Ker pa je bila 8. armada brez rezerve, je general Montgomery določil, da se iz severne Afrike na Sicilijo premesti 78. divizija (Montgomery, 1951: 126, 127).

Operacije v vzhodni Siciliji so bile skoraj brez nadzora, saj so se odvijale na štirih različnih frontah: 50. divizija je napredovala proti Catanii, 5. divizija je prodirala proti Misterbiancu, 51. divizija proti Paternu, 1. kanadska divizija pa proti Adranu.

Težke borbe so se nadaljevale do konca julija. V njih je divizija Hermann Göring uspešno zadrževala 8. armado in si s tem pridobila potrebni čas, da si je uredila položaje za obrambo severovzhodnega dela otoka.

6.3.4 Napredovanje 7. armade

Ker je odločitev generala Alexandra spremenila naloge in cilje 7. armade, je general Patton zagrabil priložnost, da njegova armada odigra bolj pomembno vlogo v operacijah. Za cilj si je izbral Palermo, od koder bi lahko nadaljeval operacije vzdolž severne obale. Tako naj bi 2. korpus z napredovanjem proti severu razdelil otok na dva dela, medtem ko je imel na novo organizirani začasni korpus nalogo zavzeti Palermo.

2. korpus (1. in 45. pehotna divizija) je napredoval proti severu. Napredovanje je bilo počasno, saj so naleteli na odpor zaščitnic nemške 15. motorizirane divizije, ki je še posebej ovirala napredovanje 1. divizije. Po težkih borbah je 1. divizija 20. julija zavzela Enno, potem pa je sledilo napredovanje proti vzhodu, kjer je zavzela Nicosijo. 45. divizija je 23. julija prišla do skrajnega severa Sicilije in potem napredovala proti vzhodu.

Začasni korpus (3. pehotna, 2. oklepna, 82. zračnodesantna divizija ter ostale manjše enote) je napredoval proti zahodnemu delu otoka. Ker je imel pred seboj ostanke italijanskih divizij, je bilo napredovanje hitro. 2. oklepna divizija je napredovala vzdolž zahodne obale, nato pa krenila proti Calatafimi in Palermu. 3. divizija je na sever prodirala po krajši poti prek Corleona in 22. julija zavzela Palermo, kjer se je združila z 2. oklepno divizijo. Po zahodni obali je prodirala 82. zračnodesantna divizija, ki je po zavzetju Agrigenta in Trapanija očistila zahodni del Sicilije (Vojna enciklopedija (8): 557; Drugi svetski rat (3): 478).

Kot vidimo, je bilo napredovanje 7. armade hitro. V zadnjih dneh julija je armada zasedla celotni zahodni del otoka. Hitri prodor je bil posledica tega, da na tem delu otoka ni bilo odpora, saj ga tudi ni moglo biti. 15. motorizirana divizija se je takoj po zavezniškem izkrcanju premestila v osrednji del otoka, tako da ni bilo nobene močne sile, ki bi lahko

ovirala napredovanje 7. armade. Postavlja se vprašanje, ali je bilo sploh potrebno zavzeti zahodni del otoka, ko pa je bila večina nemških in italijanskih sil že nameščena na severovzhodu Sicilije, kjer so v tem času dobro utrdili obrambne položaje.

General Alexander je bil očitno preveč obremenjen z zagotavljanjem varnosti levega krila Montgomeryjeve armade, namesto da bi prisluhnil britanskim obveščevalcem, ki so jasno dokazali, da so v zahodni Siciliji ostale italijanske sile, ki niso predstavljale grožnje. Ne samo da je nasprotnik zapuščal ta del otoka, ampak so vse nemške enote že 15. julija dobile ukaz, da se takoj umaknejo iz Palerma. Alexander je vsak dan dobival tudi poročila o poteku operacij v Catanski nižini (tu je bila 8. armada zaustavljena), vendar je vseeno določil, da 7. armada napreduje proti zahodnemu delu otoka.

Pomembna naloga, ki bi jo general Alexander lahko dodelil 7. armadi, bi bila, da bi celotna armada udarila severovzhodno proti Etni, s čimer bi nemške sile ujeli med obe armadi. Sledil bi prodor po severovzhodni obali do Messine, s tem pa bi preprečili evakuacijo nemških in italijanskih sil z otoka (D'Este, 1988: 416–417).

Čeprav so zavezniki konec julija zavzeli celotni jugovzhodni in zahodni del Sicilije, pa operacije še niso bile končane. V tem času, ko je 7. armada zavzela »prazni« zahodni del otoka, so nemške in italijanske sile utrdile močno obrambno linijo, ki je naknadno podaljšala operacije na Siciliji.

7. ZAKLJUČNE OPERACIJE

7.1 Padec fašističnega režima

Med potekom operacij na Siciliji je 25. julija padel fašistični režim, vendar je nova italijanska vlada pod vodstvom maršala Badoglija objavila deklaracijo, da se vojna nadaljuje in da bodo njene oborožene sile nadaljevale operacije skupaj z nemškimi zaveznicami.

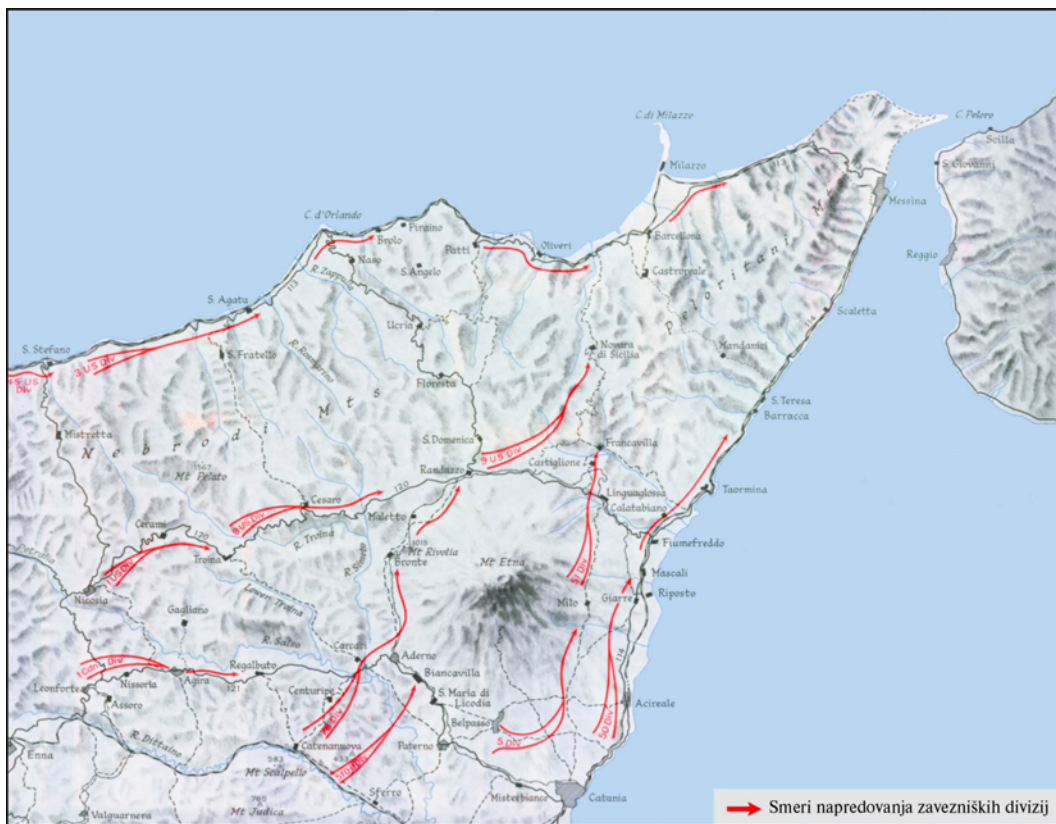
Na Sicilijo so Nemci poslali štab 14. oklepne korpuse in 29. motorizirano divizijo. Poveljnik 14. korpusa, general Hube, je obrambo razporedil na sledeči način: oklepna divizija Hermann Göring od Catanie do Leonfonta, 15. motorizirana divizija od Leonfonta do Nicosie, 29. motorizirana divizija od Nicosie do San Stefana, sile 1. zračnodesantne divizije pa je razdelil po skupinah za okrepitev ostalih divizij. Ostanke italijanskih divizij Livorno, Assietta in Aosta pa so bili v sestavu 14. korpusa do 4. avgusta, ko so bili evakuirani s Sicilije, s čimer je prenehala obstajati 6. armada.

Tako so italijansko-nemške sile, okrepljene z dodatno nemško motorizirano divizijo, organizirale močno obrambo v severovzhodnem delu otoka, ki je vodila od Catanie po južnih pobočjih Etne na severozahod prek Troine do morja.

Dejansko so nove okrepitve zrcalile razloge, zakaj so nasprotniki težili k temu, da čim dlje zaščitijo svoje mostišče na Siciliji. Poleg političnih razlogov so želeli čim bolj onemogočiti uporabo letališč v Catanski ravnini, od koder bi zavezniki lahko izvršili napade na celinsko Italijo. Drugi razlog je bil, da je bilo potrebno čim dlje zadržati zaveznike na Siciliji, dokler se ne organizira nemška obramba v Italiji, saj so bili Nemci prepričani, da Italijanom ne gre zaupati. Tudi ozemlje v severovzhodni Siciliji je bilo primernejše za obrambo, saj je bilo mogoče na celotni poti do Messine organizirati vrsto močnih položajev za obrambo.

7.2 Zaključne operacije 7. in 8. armade

Skica 6: Končni prodor proti Messini

Vir: prirejeno po Molonyju (1973: 119).

Čeprav so operacije potekale že dva tedna, zavezniki niso imeli pripravljenega načrta za končni prodor proti Messini. Zato in zaradi spoznanja generala Montgomeryja,³² da bo za hiter prodor potrebno sodelovanje obeh armad, sta se generala Patton in Montgomery sestala in oblikovala skupno operatiko za zadnjo fazo operacije.

Glede na novi načrt se je težišče operacij prestavilo zahodno od Etne, kjer naj bi se s kombiniranim delovanjem 7. armade in levega krila 8. armade izvedla oklenitev Etne s severozahodne smeri. Na težišču operacij bi z juga deloval 30. korpus 8. armade (78. in 1. pehotna divizija ter 231. pehotna brigada) ter z zahoda 2. korpus 7. armade (1., 9., in 3. divizija). Celotno operacijo pa bi podprla tudi letalstvo in mornarica. 13. korpus bi ostal v defenzivi.

Načrt je predstavljal pomembno spremembo glede vloge Pattonove armade, saj se je izkazalo,

da Montgomeryjeva armada ne bo mogla sama zavzeti Messine. Začetna naloga 7. armade je bila le varovati levi bok 8. armade. Z novim načrtom pa je bila ameriški armadi dodeljena enakovredna vloga, saj naj bi obe armadi skupaj zavzeli Messino.

Pred napadom je bila izvedena močna letalska priprava, ki je napadala promet na morju in kopnem, pristanišča in povezave. Da bi onemogočili premike v obe smeri (na Sicilijo in z nje), je letalstvo neprekinjeno napadalo promet v Messinski ožini, pristanišča na skrajnem severovzhodu Sicilije in na jugozahodu Italije (Vojna enciklopedija (8): 557).

7. armada naj bi napredovala v dveh smereh po notranjosti Sicilije (od Nicosie, Troine do Randazza) ter po severni obali otoka. 8. armada pa bi napredovala po cesti Adrano-Randazzo (zahodno pobočje Etne), medtem ko bi 13. korpus ostal v defenzivi (<http://www.sandiego.edu/~askora/sicily.html>).

Zavezniški napad se je začel 1. avgusta z levim krilom britanske 8. armade (78. in 1. divizija) ter z ameriško 1. in 3. pehotno divizijo, ki so s podporo močnega letalstva na celotnem bojišču od reke Simete do severne obale Sicilije potisnile nemške in italijanske sile.

78. divizija je po večdnevni težkih bojih zavzela močno utrjeno oporišče Centuripe. Prav tako je 13. korpus začel z ofenzivo proti Catanii, ki so jo hitro zavzeli – divizija Hermann Göring se je namreč že umikala. Zahodno od Etne je 30. korpus zavzel močno utrjeno mesto Adrano in s tem prekinil vez med 15. motorizirano divizijo in divizijo Hermann Göring. S padcem Adrana je bila zlomljena obramba glavnega položaja v severovzhodnem delu Sicilije, zato so se začeli Nemci umikati na vseh odsekih. Vendar so s številnimi rušenji in ovirami uspešno zaustavljali napredovanje zaveznikov.

V tem času je 7. armada vodila težke boje pri Troini in vzhodno od San Stefana. 1. pehotna divizija tudi po večdnevni ponovljenih napadih ni dosegla vidnejšega uspeha. 15. nemški motorizirani diviziji je uspelo več dni uspešno zadrževati 1. divizijo. Ker je utrpela znatne izgube, jo je nadomestila 9. pehotna divizija.

³² General Montgomery je spoznal, da je zavzemanje utrjenih položajev na južnih pobočjih Etne nesmiselno, zato je predlagal, da se napadi nadaljujejo severozahodno od Etne. S silovitimi napadi na severozahodnem delu Etne bi tako razbremenil območje delovanja 13. korpusa, saj bi bili Nemci prisiljeni, da se umaknejo.

Pri San Stefanu in kasneje pri San Fratellu se je nemška 29. motorizirana divizija uspešno upirala napadom 3. pehotne divizije. Ker ni bilo mogoče uspešno izvesti napada zaradi goratega terena, je poveljnik 3. divizije ukazal, da se 8. avgusta pri Santa Agatu izkrca 1. pehotni bataljon. Vendar so se še pred izkrcanjem Nemci umaknili, saj je bilo ogroženo njihovo zaledje. Tri dni kasneje je bilo izvedeno pri Rtu Orlando še eno izkrcanje, ki pa je bilo zaradi dobre obrambe Nemcev neuspešno.

Trinajstega avgusta je 9. pehotna divizija zavzela Randazzo. Da bi Nemcem presekali cestne povezave in jim tako onemogočili umik, so Američani pri San Falconu izkrcali okrepljeni pehotni polk, medtem ko so Britanci pri Aliju izkrcali odred komandosov. Vendar ta izkrcanja niso bila več potrebna, saj so se nemške enote že umaknile prek Messinskega prehoda. Ameriška 3. pehotna divizija je vstopila v zapuščeno Messino 17. avgusta, nekaj ur zatem pa še britanske enote. Z zavzetjem Messine so se končale operacije na Siciliji (Drugi svetski rat (3): 481–483; D'Este, 1988: 446).

Kljub temu da so zavezniki zavzeli celotni otok, je bila zmaga »grenka«, saj se je nemškim in italijanskim enotam uspelo evakuirati z otoka. Glavni razlogi za njihov uspeh so bili posledica zavezniške napake, da tega niso preprečile.

7.3 Evakuacija nemških in italijanskih sil

Italijanska vojska je začela neodvisno od nemških sil 3. avgusta premeščati svoje enote na kopno. Z dvema majhnima parnikoma so do 16. avgusta prepeljali okrog 62.000 vojakov, 227 tovornjakov, 41 težkih topov in celo 12 oslov.

Nemci so evakuacijo izpeljali v štirih različnih fazah. Prva faza se je začela takoj po zavezniškem izkrcanju in je vključevala evakuacijo vseh nepotrebnih enot z otoka. Z začetkom ofenzive 7. armade proti Palermu se je začela druga faza, ki je vključevala evakuacijo zahodne Sicilije. Tako imenovana uvodna evakuacija oziroma tretja faza pa je potekala od 1. do 10. avgusta. Končni umik nemških sil, četrta faza, se je začel s padcem Troine in Adrana 10. avgusta.

Evakuacija je bila uspešna zaradi skrbno pripravljenega načrta (kodirano ime operacije – Lehrgang), ki je zahteval fazno umikanje vzdolž petih obrambnih črt, od katerih se je vsaka

naslednja krajšala, kar je omogočala trikotna oblika Sicilije v severovzhodnem delu. Prva obrambna črta je potekala vzporedno s črto San Fratello do Etne in Acireale na vzhodni obali, zadnja pa od Spadafora na severni obali Sicilije do Scaletta na južni. Ko so zavezniki dosegli posamezno obrambno črto, je Sicilijo predhodno zapustilo od 8.000 do 10.000 nemških vojakov (D'Este, 1988: 503–508).

Skica 7: Poti trajektov, določene za nemško evakuacijo

Vir: prirejeno po Molonyju (1973: 118).

Načrt je določil tudi vkrcne točke in poti trajektov za nemške divizije (Molony, 1973: 166):

- pot I (Torre Di Faro-Cannitello): 15. motorizirana divizija
- pot II (Ganzirri-Pezzo): 29. motorizirana divizija
- pot III (Paradiso-Catona): poveljstvo 14. korpusa
- pot IV (Salvatore-Gallico): divizija Hermann Göring in dodane enote 1. padalske divizije
- pot V (Pistunina-Gallico): bila je prosta oziroma za nujne potrebe.

Končna nemška evakuacija se je začela 10. avgusta in je predstavljala popoln uspeh. Nemci so pri umiku z otoka uporabljali desantna sredstva, ki so lahko prepeljala do 60 ton tovora naenkrat. Na obeh straneh Messinske ožine pa so namestili 150 težkih topov, številne lažje tope in strojnice. Ob obali pa so neprekinjeno patroljirali rušilci, torpedni čolni in minolovci.

Postavlja se vprašanje, zakaj si nista zavezniško letalstvo in mornarica bolj odločno prizadevala preprečiti evakuacije. Admiral Cunningham se je zagovarjal, da zavezniki nimajo nikakršnega učinkovitega sredstva več – ne v letalstvu in ne v mornarici –, s katerim bi lahko preprečili umik italijanskih in nemških sil z otoka. Messinska ožina ni široka niti štiri kilometre, kar je pomenilo, da so jo tudi manjši čolni lahko prepluli v manj kot v eni uri. Ker je evakuacija potekala ponoči, letalstvo ni moglo delovati učinkoviteje. Zaradi nemških topov in reflektorjev se zavezniške ladje niso mogle ožini niti približati. Tako se je nemška evakuacija lahko nemoteno nadaljevala.

Evakuacija sil se je končala že v petih dneh, tako da so imeli na voljo še en dan, da so umaknili tudi opremo. Tako se je končal zmagoviti umik, saj se je s Sicilije umaknilo več kot 39.000 nemških vojakov (vključno s 4.444 ranjenimi), 9.605 tovornjakov, 47 tankov, 94 težkih topov, več kot 2.000 ton streliva in goriva (Morison, 1954: 209–218).

8. VERIFIKACIJA HIPOTEZ IN ZAKLJUČEK

8.1 Verifikacija hipotez

Pobudnik zavezniške invazije na Sicilijo je bilo britansko vodstvo, ki se je zaradi državnih interesov oklepalo t.i. sredozemske strategije, načrtovanje samo pa je moralo upoštevati tudi interese in poglede vodstva ZDA.

Konferenca v Casablanci je predstavljala prelomnico v odločitvah glede nadaljevanja zavezniških operacij po končanju operacij v severni Afriki. Britansko vodstvo je na konferenci jasno izrazilo željo, da želijo v Sredozemlju obdržati vse vojaške sile in opremo, kar bi bilo na voljo po zmagi v severni Afriki. Nasprotno pa je ameriška delegacija, ki jo je vodil načelnik generalštaba general Marshall, temu oporekala in izrazila mnenje, da mora prednost dobiti izkrcanje v Franciji. Nemčijo bi tako uničili z direktnim napadom prek Francije. Vendar je mnenje britanskega vodstva, naj se zaveznikom da možnost, da Italijo izločijo iz vojne, Nemčijo pa prisilijo k razpršitvi svojih sil, prepričalo ameriško vodstvo.

Strateško gledano, je operacija na Siciliji dosegla cilje, ki so bili določeni na konferenci – nasprotnikove letalske in pomorske sile so se umaknile iz baz na otoku, tako da je bilo Sredozemlje ponovno odprto za plovbo; nemško vodstvo so prisilili, da je premestilo enote na Sicilijo in v Italijo z drugih območij; padel je fašistični režim. Tako lahko prvi del hipoteze potrdim.

Drugega dela hipoteze »načrtovanje samo pa je moralo upoštevati tudi interese in poglede vodstva ZDA« ne morem potrditi. Vrhovni poveljnik operacije Husky je sicer bil ameriški general Eisenhower, vendar so bili njegov namestnik poveljnika Alexander, poveljnik mornarice Cunningham in poveljnik letalstva Tedder vsi britanski poveljniki. Poveljniška struktura je dovolj jasn dokaz, da je bila operacija vodena pod britanskim vplivom.

Tudi končni načrt operacije Husky je bil verzija britanskega generala Montgomeryja. Glavno breme operacije naj bi nosila 8. britanska armada, medtem ko bi 7. ameriška armada varovala njen levi bok. Neenotna razdelitev vlog armadama jasno izraža britanski dvom o sposobnosti

ameriške vojske, ki naj bi bila po njihovem mnenju premalo izkušena. Zaradi slednjih ugotovitev drugega dela hipoteze ne morem potrditi.

Načrt operacije Husky ni natančno opredeljeval nalog in poteka operacij britanske in ameriške armade po izkrcanju, zato so se operacije na Siciliji zamaknile za nekaj tednov, v katerih so nasprotniki lahko organizirali močno obrambo.

Načrt za operacijo Husky je določil, da se operacija izvede v petih fazah. Zavezniki so predhodno nevtralizirali sovražnikove pomorske sile in si pridobili premoč v zraku. Sledil je kopenski napad, ki se je začel 10. julija. Po uspešnem izkrcanju sta zavezniški armadi hitro napredovali in v dveh dneh in pol vzpostavili trdo mostišče na črti Siracuze–Ragusa–Licata, kar je predstavljalo predpogoj za uspešno nadaljevanje operacij. Sledila je zadnja faza – zavzemanje otoka.

Na vzhodni obali je 8. armada zavzela Augusto. Do tedaj napredovanje armade ni bilo resneje ogroženo. Del obrambnih sil, zlasti nemški kontigent, je bil na zahodu otoka, del je izvedel protinapad na mostišče 7. armade pri Geli, preostali del pa se je umikal na vzhodni del, da bi preprečil ameriško napredovanje na območju Licate. Tako je bil naslednji cilj 8. armade, Catania, skoraj brez močne obrambe, ki bi preprečila njeno zavzetje. Edina sila, ki bi lahko upočasnila napredovanje 8. armade, je bila skupina Schmalz, ki pa ni bila dovolj močna, da bi lahko zaustavila agresiven prodor Britancev.

7. armada je po začetnem protinapadu pri Geli hitro napredovala in je bila pripravljena za prodor v notranjost otoka v cestno omrežje pri Enni. Tako sta bili armadi 12. julija v najboljšem položaju, da dokončno uničita umikajoče obrambne sile in hitro nadaljujeta s premikom proti Messini: 8. armada po vzhodni obalni cesti, 7. armada pa preko Enne in po zahodni strani Etne. Vendar se je general Montgomery odločil, da spremeni načrt 8. armade – čelni napad na Messino bi po njegovem mnenju terjal prevelike žrtve. Zato je predlagal, da raje obide nemške položaje in udari na Messino levo od ognjenika Etne po cesti Vizzini–Enna–Leonforte, po poti, po kateri naj bi napredovala 45. divizija 7. armade. Alexander se je z odločitvijo strinjal in spremenil smer napredovanja 45. divizije s severnega na zahodni del otoka. Odločitev je predstavljala prelomnico v operacijah na Siciliji, saj so nemške in

italijanske sile ostale brez ameriškega pritiska in so s tem pridobile na času, da so lahko organizirale močne obrambne pozicije v goratem severovzhodnem delu otoka.

Montgomery je z opustitvijo prvotnega načrta (napredovanje s celotno 8. armado po vzhodni obalni cesti do Messine) tako zapustil ugoden ravninski teren. 30. korpus je napredoval po pobočjih Etne, kjer so tanki težko sledili pehoti in kjer je pehota ostala brez topniške podpore z ladij. Zato so se nasprotniki tudi lažje branili. Hkrati pa je to pomenilo tudi izgubljanje časa in ravno to so nasprotniki želeli doseči, saj so potrebovali čas, da so pripravili svoje enote za evakuacijo čez Messinski preliv. Drugo hipotezo lahko potrdim.

Nemške in italijanske enote so uspešno izpeljale evakuacijo na celinsko Italijo, s čimer so sile Osi postale moralni zmagovalec – kljub vojaški zmagi zaveznikov.

Zavezniki so v osemtridesetih dneh zavzeli otok, s tem pa je bil njihov cilj – zavzetje Sicilije uresničen. Vendar zmaga ni predstavljala takšnega uspeha, kot so zavezniki pričakovali. Večina nemških in italijanskih enot je namreč skoraj nemoteno zapustila otok in se uspešno umaknila na celinsko Italijo. Tako so nemške sile, z manjšim številom divizij, postale moralni zmagovalec.

Kako se je nasprotnikom uspelo uspešno umakniti z otoka? Odgovor na to vprašanje leži v pristopu, s katerim je bila operacija Husky izpeljana. Prvotno načrtovanje ni nikoli resneje preiščevalo o odločilnem napadu, ki bi takoj ohromel obrambo otoka. Namesto odločilnega napada so se zavezniki odločili za bolj »previden« načrt. Desant so izpeljali na jugovzhodnem delu otoka. Ključ do odločilne zmage je predstavljalo zavzetje Messine, s čimer bi bila Sicilija odrezana od kopnega.

Čeprav so imeli zavezniki premoč v zraku, na morju in na kopnem, te prednosti niso izkoristili. Mornarica in letalstvo sta zatrjevala, da ne obstaja učinkovito sredstvo, s katerim bi lahko ustavili uspešno evakuacijo. Tudi tretjo hipotezo lahko potrdim.

8.2 Zaključek

V osemindesetih dneh so zavezniške sile zavzele Sicilijo. Operacija *Husky* je bila zaključena. Postavlja se vprašanje: Ali je bila uspešna? Odgovor na to vprašanje lahko najdemo le, če še enkrat analiziramo potek celotne operacije. Operacija *Husky* se je začela s pomorskim desantom, sledile pa so kopenske operacije ameriške in britanske armade na otoku.

Uspeh pomorskodesantne operacije je odvisen od treh dejavnikov: od premoči v zraku in na morju ter od elementa presenečenja.

Da bi dosegli premoč v zraku, so zavezniki šest tednov pred izkrcajem začeli s sistematičnimi napadi iz baz v severni Afriki in na Malti. Napade so usmerili na podmorniške baze, povezave in industrijske objekte na Siciliji in v južni Italiji, še zlasti na letališča na Siciliji. Po zavzetju Pantellerie so okrepili napade na letališča na otoku, predvsem na letališča na območju Gerbinija. Do 1. julija so tako zavezniki prevladali nad zračnim prostorom Sicilije in južne Italije (Vojna enciklopedija (8): 555).

Drugi pogoj je pomorska premoč. Italijanska vojska je imela v letu 1943 še zmeraj močno mornarico. Zaradi premoči zaveznikov v zraku, se je italijansko Vrhovno poveljstvo odločilo, da se glavnina flote (ta je bila nameščena v pristanišču La Spezia) za obrambo Sicilije ne uporabi, ker bi bila v primeru premika izpostavljena delovanju močnega zavezniškega letalstva. Ker je bila italijanska mornarica nameščena v severni Italiji, so tako imeli zavezniki premoč tudi na morju.

Tretji pogoj je element presenečenja, ki so ga zavezniki poskušali doseči s slepilnimi manevri, ki so nasprotnika zbegali, saj do zadnjega trenutka ni vedel, kje bodo zavezniki udarili. Operacija *"Mleto meso"* je prepričala nemško vodstvo, da Sicilija ne bo prvi cilj zaveznikov. Vojaški ukrepi in premiki ladij v severni Afriki so kazali na odpravo proti Grčiji. Zaradi slednjih zavezniških prevar so bile nemške eskadrilje, ki so po padcu Tunizije prispele v Sredozemlje, nameščene v vzhodnem Sredozemlju, v severozahodni Italiji in na Sardiniji. K taktičnemu presenečenju pa je pripomoglo tudi slabo vreme. Presenečenje je nazorno opisal admiral Cunningham: *»Zelo učinkoviti slepilni manevri in na prevaro preračunane smeri konvojev so storili svoje. Tudi neugodne lunine mene so nedvomno uspavale sovražnikovo*

budnost. Posledica teh navideznih neugodnih faktorjev je bila dejansko ta, da so izčrpane italijanske obalne divizije, ki so preživele več noči v strogi pripravljenosti, hvaležno poiskale svoje postelje in dejale: 'Nocoj nikakor ne pridejo.' Toda prišli so«.

Za desant na izbrano območje izkrcanja so zavezniki v prvem ešalonu odredili močne sile in s tem dosegli premoč nad nasprotniki, s katero so hitro zatrli upor šibkejših italijanskih divizij obalne obrambe. Italijanske in nemške sile prvi dan niso izvršile nobenega protinapada. Edino grožnjo je predstavljal protinapad divizij Hermann Göring in Livorno v noči z 10. na 11. avgust, ki ga je zavezniška mornarica z učinkovitim delovanjem odbila. Tako so zavezniki v dveh dneh in pol vzpostavili mostišča in s tem dosegli odločujoči strateško-operativni uspeh. Z vzpostavitvijo mostišča se je pomorskodesantna operacija uspešno izvršila.

Zavezniki so po vzpostavitvi trdnega mostišča začeli z osvajanjem otoka. Po začetnih uspehih se je tok operacij upočasnil zaradi hribovite in gorate pokrajine v osrednjem in severovzhodnem delu otoka. Kmalu se je izkazalo, da zavezniške oklepne in motorizirane divizije niso primerne za operacije na takšnem ozemlju. Čeprav so bili nasprotniki šibkejši od zaveznikov, so dokazali, da lahko z vztrajnostjo, spretno taktiko in prednostjo terena ohromijo premoč britanskih in ameriških sil v tehniki. Tako so nemške in italijanske enote dvanajst dni uspešno ovirale napredovanje zavezniških armad, s čimer jim je uspelo pridobiti čas za pripravo končnega umika na celinsko Italijo. Do umika italijanskih in nemških enot je dejansko tudi prišlo.

Postavlja se vprašanje, zakaj zavezniki niso preprečili evakuacije nemških in italijanskih sil. Zavezniki so bili z evakuacijo dejansko seznanjeni, saj so 31. julija našli zemljevid nasprotnikovega obrambnega razporeda in načrte o evakuaciji. Tudi tokrat pa je zaveznikoma manjkal skupni načrt o načinu preprečitve evakuacije. Admiral Cunningham je tedaj sodil, da ne obstaja učinkovita metoda v letalstvu in mornarici, s katero bi preprečili evakuacijo. Poleg tega pa bi bil to drzen podvig, saj je bila Messinska ožina dobro branjena. Kaj pa sta naredili zavezniški armadi, da bi preprečili umik nemških in italijanskih enot? Sedma ameriška armada je izvedla izkrcanja pri Santa Agati, Rtu Orlandu in Falcone, 8. britanska pa izkrcanje pri Aliju. Vendar so bili ti poskusi zaustavitve neuspešni in prepozni, ker so se nemške zaščitnice že umaknile.

Pri tem je zanimivo omeniti kritike nemških in italijanskih častnikov glede zavezniške strategije in taktike. Po njihovem mnenju so zavezniki naredili dve pglavitni napaki. Med padcem Tunizije in izkrcanjem je minilo preveč časa. Najboljši cilj izkrcanja bi bila Calabria (»prst Italije«) in ne območji Gela in Siracuz. Ker je bila Calabria preveč oddaljena od letalskih baz na Malti in v severni Afriki ter tako izven letalske zaščite, zavezniki niso resneje razmišljali o izvedbi desanta na tem območju. Okoliščine so se v avgustu spremenile. Večino letališč na otoku so zavezniki zavzeli, tako da bi lahko izvedli sekundarno izkrcanje v Calabrii, saj bi bila letalska zaščita možna. Bistveni razlog, zakaj možnost izkrcanja na območju Messine in Calabrie ni bila resneje upoštevana, je posledica skupne zavezniške strategije – na konferenci v Casablanci so se zavezniki dogovorili, da bodo napadli samo Sicilijo in ne celinske Italije. Dejansko med zaveznikoma ni bilo dogovora o nadaljevanju operacij po zavzetju Sicilije. Zato je bila možnost izkrcanja na območju Calabrie izključena.

Tako so zavezniki uresničevali načrt, ki je bil po mnenju D'Esta (1988: 551) konzervativen in premalo drzen. Namesto odločilnega udara sta zavezniški armadi napadali čelno. Rezultat je bil, da je nemškim enotam, ki so štejele okrog 60.000 vojakov in so bile brez svoje letalske in pomorske zaščite, uspelo onemogočiti in zaustavljati zavezniški armadi, katerih skupna moč je bila okrog 470.000 vojakov. Glede na zavezniško premoč bi morala operacija *Husky* predstavljati kratko, odločilno zmago z malo izgubami, in ne 38-dnevne operacije.

Tabela 2: Zavezniške izgube v operaciji *Husky* (10. julij–17. avgust 1943)

	ZDA		Velika Britanija	
	7. armada	Mornarica ZDA	8. armada	Kraljeva mornarica
Padli v boju	2.237	546	2.062	314
Ranjeni v boju	5.946	484	7.137	411
Zajeti	598	-	-	4
Pogrešani v boju	-	-	2.644	-
Skupne izgube	8.781	1.030	11.843	729

Vir: D'Este (1988: 597).

Zavezniki so imeli okrog 22.400 mrtvih, ranjenih, bolnih in pogrešanih vojakov, medtem ko so imeli nasprotniki večje izgube. Italijanske enote so izgubile preko 130.000 vojakov, nemške enote pa okrog 29.000 vojakov: 4.325 jih je padlo, 6.663 je bilo zajetih in okrog

17.944 ranjenih. Zavezniške izgube so bile kljub temu visoke, razlog zanje pa so bile preslabo izurjene in nepripravljene enote ter neuspešno sodelovanje med letalstvom in kopensko vojsko.

Slaba izurjenost in neizkušenosť sta se še posebno pokazali pri zračnodesantnih divizijah, ki niso bile dovolj pripravljene, da izvedejo naloge v neugodnih razmerah – ponoči in v močnem vetru. Največje izgube pri teh divizijah so povzročili zavezniki sami (s svojimi pomorskimi in kopenskimi silami), saj med njimi ni bilo vzpostavljenega sodelovanja.

Zavezniško letalstvo je med operacijo izvedlo več nalog. Popolnoma je prevladalo nad zračnim prostorom severne Afrike, Sredozemskega morja in območji izkrcanja ter pozneje nad celotnim otokom. Letalstvo je nudilo učinkovito zaščito pri pomorskem desantu, zaradi česar so bile izgube pri izkrcanju minimalne. Od 10. julija do 17. avgusta 1943 je letalstvo opravilo okrog 9.376 bojnih letov, uničilo letališča, vendar ni doseglo večjih uspehov pri podpori kopenski vojski. Nasprotno pa je zavezniška mornarica delovala uspešno in je tudi najbolje izvedla zastavljene naloge. Mornarica je uspešno prepeljala zavezniške enote na območja izkrcanja, z obstreljevanjem nudila podporo kopenski vojski po izkrcanju in uspešno oskrbela enote na bojišču.

Operacija *Husky* je bila za zaveznike nedvomno poučna v več pogledih. V njej so sodelovale vse tri zvrsti oboroženih sil, ki med seboj niso delovale dovolj usklajeno. To slabost je nasprotnik izkoristil sebi v prid, kar se kaže tudi v končnem izteku operacije. Čeprav so zavezniki zavzeli cilj, ki so ga določili na konferenci v Casablanci, to je zavzetje otoka, pa njihova zmaga ni predstavljala takšnega zmagoslavja, kot so si ga zamislili. Medtem ko sta kopenski armadi počasi zavzemali otok, letalstvo in mornarica pa nista bila pozorna na poročila izvidniške službe (ta je opazila premike nemških in italijanskih enot proti Messini), so se nasprotnikove sile lahko nemoteno umikale z otoka. To je bil zmagoslavni umik, ki je zasenčil zavezniško zmago.

Kaj so zavezniki z zavzetjem Sicilije sploh dosegli? Strateško gledano je bil cilj dosežen. Zavezniki so si pridobili prevlado na območju osrednjega Sredozemlja – tako na morju kot v zraku. Z zavzetjem Sicilije in njenih letališč je postalo Sredozemlje odprto, s tem pa je bila zagotovljena varnost zavezniških pomorskih komunikacij.

Zavzetje otoka je predstavljalo uvodno fazo in zavezniško vrnitev na evropski kontinent. Premoč v zraku, na morju in zavzetje otoka Sicilije je predstavljalo dobra izhodišča za naslednji zavezniški udar proti Hitlerjevi »evropski trdnjavi«, izločitev Italije iz vojne.

9. VIRI IN LITERATURA

9.1 Viri

1. Blumenson, Martin (1976): Eisenhower. ALFA, Zagreb.
2. Churchill, Winston (1964): Drugi svetski rat, 5. Prosveta, Beograd.
3. D'Este, Carlo (1988): Bitter victory. Collins, London.
4. Druga svetovna vojna, 2. knjiga (1981). Mladinska knjiga, Ljubljana.
5. Drugi svetski rat - pregled ratnih operacija, 3. knjiga (1964). Vojnoistorijski institut, Beograd.
6. Garland, Albert in Smyth, Howard (1965): Sicily and the surrender of Italy. Office of the Chief of Military history, Washington.
7. Liddell Hart, Basil Henry (1970): History of the Second World War. Putnam's Sons, New York.
8. Matloff, Maurice (1959): Strategic planning for coalition warfare 1943-1944. Office of the Chief of Military History, Department of the Army, Washington.
9. Montgomery, Bernard (1951): Od El Alamejna do Baltičkog mora, »Vojno delo«. Vojno izdavački zavod, Beograd.
10. Montgomery, Bernard (1960): Memoari. Novinarsko izdavačko poduzeće, Zagreb.
11. Molony, C. J. C. (1973): History of the second world war. The Mediterranean and Middle East, vol. V, Her Majesty's Stationery Office, London.
12. Morison, Samuel Elliot (1954): History of United States naval operations in World War II, vol. IX: Sicily–Salerno–Anzio, Oxford university press, London.
13. Pack, S.W.C (1977): Operation Husky. David & Charles, London.
14. Prikrlj, Boris (1956): Borba za Sredozemlje. Novinsko–izdavačko preduzeće, Beograd.
15. Ulepič, Zdenko (1974): Ratno vazduhoplovstvo u drugom svetskom ratu. Vojnoizdavački zavod, Beograd.
16. Veranov, Michael (1997): The mammoth book of The third reich at war. Robinson Publishing, London.
17. Žužul, Josip S. (1959): Pomorski operativno–taktični desanti. Vojnoizdavački zavod JNA »Vojno delo«, Beograd.

9.2 Literatura

1. Churchill, Winston (1995): Velike bitke druge svetovne vojne. Mladinska knjiga, Ljubljana.
2. Drugi svetski rat – karakterističnija dejstva (1965). Vojna akademija KoV, Beograd.
3. Piekalkiewicz, Janusz (1996): Druga svetovna vojna. DZS, Ljubljana.
4. Stoletje svetovnih vojn (1981). Cankarjeva založba, Ljubljana.
5. Švajncer, Janez J., (1998): Vojna zgodovina. DZS, Ljubljana.
6. Wilhelmsmeyer, Helmut (1995): Der Krieg in Italien 1943-1945. Leopold Stocker Verlag, Graz-Stuttgart.

9.3 Slovarji, enciklopedije in leksikoni

1. (1985): Pomorska enciklopedija, 7. knjiga. Jugoslovenski leksikografski zavod »Miroslav Krleža«.
2. (2002) Vojaški slovar, predelana in dopolnjena izdaja. Ministrstvo za obrambo, Ljubljana.
3. (1970) Vojna enciklopedija, 1., 2., 3., 4., 5., 6., 8. knjiga. Vojnoizdavački zavod Vojne enciklopedije, Beograd.
4. (1981) Vojni leksikon. Vojnoizdavački zavod Beograd, Beograd.
5. Zabecki, David T. (1999): World war II in Europe, an encyclopedia. Vol. 1. Garland Publishing, Inc, New York&London.
6. Zabecki, David T. (1999): World War II in Europe, an encyclopedia. Vol. 2. Garland Publishing, Inc, New York&London.

9.4 Internetni viri

1. 1943 Allied Landings in Sicily (Operation Husky),
http://www.exwar.org/1800_history/amphib/1943_sicily.htm (11.04.2003).
2. Invading Sicily, A Tale of Branches and Sequels,
<http://www.dtic.mil/doctrine/jel/jfg-pubs/1831.pdf> (20.04.2003).
3. Operation Husky,
<http://www.uscg.mil/hq/g-cp/history/OperationHusky.html> (25.09.2002).
4. Operation Husky–Invasion of Sicily–9/10 July 1943,
<http://combinedops.com/husky.htm> (30.09.2002).
5. Patton's Race to Messina,

<http://www.thehistorynet.com/ah/blpattontomessina/index2.html> (03.05.2003).

6. Sicily,

<http://www.sandiego.edu/~askora/sicily.html> (05.04.2003).

7. Sicily: The U.S. Army Campaigns of World War II,

<http://www.army.mil/cmh-pg/Brochures/72-16/72-16.htm> (05.04.2003).

8. The battle inland,

<http://www.webbuild.net/Beforetaps/inland.doc> (05.04.2003).

9. The Mediterranean Theatre,

<http://www.legionmagazine.com/features/canadianmilitary/history/97-01.asp> (11.05.2003).

10. World War II: The War Against Germany and Italy,

<http://www.ibiblio.org/hyperwar/AMH/AMH/AMH-22.html> (13.02.2003).